

‘Ideeënboek’

‘Ideeën voor een kwaliteitsimpuls voor het gebied Trimunt e.o.’

Pieter Sijens, Sander Zonderland

Hogeschool Van Hall Larenstein
Plattelandsvernieuwing

Leeuwarden, februari 2009

‘Ideeënboek’

‘Ideeën voor een kwaliteitsimpuls voor het gebied Trimunt e.o.’

In samenwerking met:	Werkgroep Streekinitiatief Westerkwartier
Maand/jaar:	Februari 2009
Namen afstudeerders:	Pieter Sijens Sander Zonderland
1e begeleidende docent:	Ariën Baken
2e begeleidende docent:	Tanja van Heuvelen
Trefwoorden:	Zuidelijk Westerkwartier, inrichting, Trimunt, Jiltdijksheide, De Haar, Oud Diep, cultuurhistorie
Projectnummer:	581010

Voorwoord

Voor u ligt een afstudeerscriptie die is geschreven ter afsluiting van onze vierjarige studie Plattelandsvernieuwing aan de Hogeschool Van Hall Larenstein.

Het afgelopen studiejaar hebben wij een ideeënboek samengesteld dat ter inspiratie kan dienen voor landschappelijke ontwikkelingen in het gebied tussen Drachten en Marum.

Dit ideeënboek is geproduceerd in opdracht van de Werkgroep Streekinitiatief Westerkwartier (WSI). Zij stimuleert en ondersteunt initiatieven in de streek en brengt initiatiefnemers en partijen met elkaar in contact.

Wij richten een dankwoord tot Arien Baken en Tanja van Heuvelen van het Van Hall Larenstein en Nico Boele, de begeleider vanuit de WSI. Zij hebben voor de begeleiding gezorgd gedurende het afstuderen. Tevens willen wij alle betrokkenen uit het onderzoeksgebied bedanken voor de belangrijke input die ze hebben geleverd. Uiteindelijk kunnen we terugkijken op een leerzame periode, een goede samenwerking en een mooie afsluiting van onze opleiding.

Leeuwarden, februari 2009

Inhoudsopgave

SAMENVATTING.....	6
1. INLEIDING	6
2. GEBIEDSANALYSE	10
2.1 GEOLOGIE VAN HET ZUIDELIJK WESTERKWARTIER.....	10
2.2 LAGENBENADERING	11
2.2.1 Eerste laag: Ondergrondlaag	11
2.2.2 Tweede laag: Netwerklaag	12
2.2.3 Derde laag: Occupatielaag	16
3. NETWERKANALYSE	22
3.1 ACTUELE STAKEHOLDERS.....	22
3.1.1 Grondgebruikers.....	22
3.1.2 Overheden	22
3.1.3 Terreinbeherende organisatie	23
3.1.4 Anderen	23
3.2 STAKEHOLDERMATRIX	24
3.2.1 Toelichting Matrix.....	24
4. DE KNELPUNTEN VAN HET PROJECTGEBIED	27
4.1 WAT ZIJN DE KNELPUNTEN?	27
5. GEMEENTELIJKE EN PROVINCIAAL BELEIDSKADER.....	30
5.1 PROVINCIAAL OMGEVINGSPLAN	30
5.2 BESTEMMINGSPLANNEN MARUM EN GROOTEGAST	31
6. OPLOSSINGEN VOOR KNELPUNTEN.....	33
6.1 WAT ZIJN DE WENSEN VAN HET GEBIED?	33
6.1.1 Trimunt.....	33
6.1.2 Jiltdijksheide.....	33
6.1.3 De Haar	34
6.1.4 Tussengebied.....	34
6.1.5 Elementen uit de WO II	34
6.1.6 Overige	35
6.2 GROEIMOGEELIJKHEDEN VOOR TRIMUNT, JILTDIJSHEIDE EN DE HAAR	36
6.3 KUNNEN DE LANDSCHAPSWAARDEN BEHOUDEN BLIJVEN EN EVENTUEEL VERSTERKT WORDEN?	39
6.3.1 Cultuurhistorische waarden.....	39
6.3.2 Natuurlijke waarden	42
6.3.3 Overige landschapswaarden	45
6.4 IDEEËNMATRIX	46
6.4.1 Toelichting Ideeënmatrix	51
6.5 IDEEËN IN BEELD	52

7. ORGANISATIE.....	56
GEBIEDSGROEP	56
TAKEN VAN DE GEBIEDSGROEP	56
8. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	58
CONCLUSIES.....	58
AANBEVELINGEN	58
9. LITERATUURLIJST EN BRONNEN.....	59

BIJLAGEN

BIJLAGE I, INTERVIEWS

BIJLAGE II, HOOGTEKAART TRIMUNT E.O.

Samenvatting

Het gebied Trimunt e.o. bestaat globaal uit drie gebieden, de twee bosgebieden De Haar en Trimunt, het heideterrein Jiltdijksheide en het agrarische tussengebied. Het is gelegen tussen Marum en Drachten en behoort tot het Zuidelijk Westerkwartier. Kenmerkend voor dit halfopen agrarisch landschap zijn de elzensingels.

Vanuit de Werkgroep Streekinitiatief is de opdracht gekomen om het circa 400 hectare groot gebied te verkennen met het oog op het maken van een ontwikkelingsplan. Functies en waarden van het gebied zouden behoefte hebben aan een nieuwe impuls. Door deze impuls zou het gebied landschappelijk en functioneel verbeterd kunnen worden. Dit rapport dient ter inspiratie voor landschappelijke ontwikkelingen in het projectgebied.

Het gebied kent een aantal knelpunten, waarvoor een oplossing gewenst is. Trimunt en omgeving is een populair recreatiegebied, dat door veel mensen bezocht wordt. Vanuit dat oogpunt bekeken is een capaciteitsvergroting gewenst (grotere oppervlakte recreatiegebied). Mogelijkheden op dat vlak liggen er voldoende. Er zal agrarische grond moeten worden geworven. Ook is er behoefte om het ruimtegebruik beter te organiseren; wandelaars, ruiters en hondenbezitters maken gebruik van dezelfde paden. Een gedeeltelijke scheiding zou voor een oplossing kunnen zorgen. Naast bovenstaande knelpunten is er nog de motorcrossbaan die voor geluidsoverlast zorgt. Geluidswallen kunnen in dit geval storend geluid doen verminderen.

Kansen liggen er ook voor cultuurhistorische elementen uit de WO II, de bunkers ten noorden en zuiden van de A7. De bunkers zouden een functie kunnen krijgen als expositieruimte en of onderdeel van een fietsroute kunnen worden. Het zou kunnen leiden tot herstel van de bunkers.

Bosgebied De Haar kampt met eenzelfde knelpunt als Trimunt; onvoldoende oppervlakte voor de hoeveelheid recreanten die het bosgebied bezoeken. Vergroting van het bos zou ook hier een oplossing zijn. Hierbij kan men denken aan uitbreiding richting de zandafgraving. Het landschapsbeeld wordt hierdoor versterkt. Daarnaast kan de elzensingelstructuur verbonden worden met die van Friesland.

Jiltdijksheide bezit andere knelpunten, bemesting op omringende landbouwpercelen beïnvloedt de natuur percelen nadelig. Daarnaast is er een probleem met de grondwaterstand. In Jiltdijksheide groeien twee soorten heide, droge en natte. Voor het heidegebied zou het gewenst zijn om een gebiedseigen grondwaterpeil te hebben, om zo de droge en natte heide te handhaven. Fluctuerende waterpeilen in omringende percelen hebben dan geen invloed meer hebben op Jiltdijksheide. Een bufferzone rond Jiltdijksheide kan voor beide problemen een oplossing bieden.

Centraal gelegen tussen Jiltdijksheide de Haar en Trimunt ligt een agrarisch gebied, het tussengebied. Directe knelpunten liggen er niet, kansen wel.

Het Oud Diep is een belangrijke ader door het landschap van het Zuidelijk Westerkwartier. Door aanleg van de A7 zijn natuurlijke vormen van de beek verdwenen. Er liggen plannen om het meanderende karakter van vroeger terug te brengen. Hiermee kan de ecologische en natuurlijke waarde versterkt worden. Kansen om het beekdal van het Oud Diep te herstellen liggen vooral op de agrarische grond ten noorden van De Haar.

Het gehele gebied is een aantrekkelijk gebied voor recreanten. De ontsluiting is echter niet overal optimaal. Meer fiets- en wandelroutes kunnen voor het gebied een recreatieve impuls betekenen. Hiervoor liggen vooral kansen in het tussengebied en langs De Haar, Jiltdijksheide en Trimunt. De elementen uit de WO II kunnen een welkome aanvulling betekenen voor een eventuele historische fiets- of wandeltocht. Andere cultuurhistorische elementen, zoals het

overgebleven hoogveen in Jiltdijksheide, het vroegere kloosterterrein, de trambaan en houtsingels kunnen een functie bekleden bij een fiets- of wandelroute. Zo krijgt de cultuurhistorie in het gebied de aandacht die het verdient.

Voor de verdere planvorming wordt aanbevolen om een werkgroep op te richten, bestaand uit mensen en vertegenwoordigers van organisaties die direct betrokken en belanghebbend zijn bij het gebied. De werkgroep stelt een agenda en verdere stappen op om het project een vervolg te geven. Mogelijk kan de werkgroep uitgroeien tot een formele gebiedscommissie die uit haar midden een professionele trekker kan kiezen, zodat er gewerkt wordt aan de knelpunten van het gebied.

Geconcludeerd kan worden dat het gebied Trimunt e.o. waardevol is voor landbouw, natuur, recreatie en cultuurhistorie. Inrichting en het beheer van het gebied sluiten momenteel niet goed aan bij de functies van het gebied. Daarom is het van belang dat er initiatieven worden genomen om de inrichting- en beheerssituatie van het gebied te verbeteren.

1. Inleiding

Het projectgebied Trimunt e.o. is een coulisselandschap. De bosrijke omgeving van Trimunt en De Haar, wordt afgewisseld met heide in Jiltdijksheide en landbouwgrond in het tussengebied. Elzensingels en bomenrijen die vroeger als veekering werden gebruikt, sieren de landerijen in de buitengebieden.

Toeristen, dagrecreanten, maar ook de lokale bevolking maken veel gebruik van de wandel- en fietspaden in het gebied.

De WSI, Werkgroep Streekinitiatief Westerkwartier, houdt zich vanaf 2004 bezig met de ontwikkeling van de regio Westerkwartier in de provincie Groningen.

De werkgroep behartigt de belangen van de mensen die er wonen en werken en probeert samen met deze mensen het Westerkwartier ook in de toekomst mooi, leefbaar, vitaal en economisch gezond te houden.

Vanuit de WSI is er de behoefte om het gebied van Trimunt e.o. te voorzien van een nieuwe kwaliteitsimpuls. Vandaar dat er studenten van het Van Hall Larenstein zijn benaderd om onderzoek te doen naar de mogelijkheden.

Het gestelde doel is het aanleveren van ideeën aan de WSI, over mogelijke ontwikkelingen in het gebied waardoor het gebied een kwaliteitsimpuls kan krijgen. Deze ontwikkelingsmogelijkheden zijn aangeleverd in een ideeënboek. Hierin staan oplossingen van knelpunten voor de natuur, landbouw, recreatie en de cultuurhistorie, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van de betrokkenen.

De volgende hoofdvraag vormt de basis van het onderzoek:

‘Wat voor impuls heeft het projectgebied nodig zodat het gebied, waarbinnen de drie gebieden Trimunt, Jiltdijksheide en De Haar vallen, functioneel en landschappelijk versterkt wordt?’

Om antwoord te vinden op de hoofdvraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- Wat is de huidige situatie in het projectgebied met betrekking tot bodem, water, natuur, landbouw, cultuurhistorie, recreatie en landschap?
- Stakeholderanalyse; Wie zijn de actuele betrokkenen en wat is hun invloed en belang?
- Wat zijn de knelpunten van het projectgebied?
- Welke oplossingen voor knelpunten zijn er voor het projectgebied?
- Hoe kan men organisatorisch verder met de aangedragen oplossingen?

Voor het produceren van een goed ideeënoverzicht was het noodzakelijk om diverse onderzoeken uit te voeren. Deze onderzoeken zijn onderverdeeld in verschillende activiteiten. De volgende activiteiten hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het project en zijn tevens benut ter beantwoording van de deelvragen:

- Literatuuronderzoek (soortgelijke rapporten)
- Gebiedsanalyse (lagenbenadering)
- Netwerkanalyse
- Gesprekken met stakeholders (interviews) / veldbezoeken
- Ideeën ontwikkelen aan de hand van interviews en analyses
- Ideeënboek, ideeën formuleren en uitwerken (oplossingen van knelpunten)

Het onderzoeksgebied is geanalyseerd aan de hand van de lagenbenadering. De lagenbenadering legt de ruimte uiteen in de volgende drie lagen:

- eerste laag: ondergrondlaag
- tweede laag: netwerklaag
- derde laag: occupatielaag

De lagenbenadering is een model waar mee de inrichting van een ruimte kan worden beschreven en verklaard. Elke laag stelt voorwaarden aan andere lagen en is daarmee van invloed op afwegingen en keuzen. De voornaamste waarde van de lagenbenadering zit in de manier waarop de factor tijd wordt meegenomen. Door de tijdhorizon van de processen in de ondergrond mee te nemen in de ruimtelijke planning en beheer, kunnen nadelige consequenties van de planning van het ‘platte vlak’ en op korte termijn worden voorkomen.

De lagenbenadering is onderdeel van hoofdstuk 2, waarin de huidige situatie van het gebied beschreven en geanalyseerd wordt.

Vervolgens is er een netwerkanalyse gedaan, in hoofdstuk 3. Hierin zijn de stakeholders benoemd en hun betrokkenheid en positie rond het project geïnventariseerd. Daarbij is de invloed en het belang van de verschillende stakeholders in een matrix weergegeven.

Na de netwerkanalyse is er in hoofdstuk 4 aandacht geschonken aan de knelpunten in het projectgebied, welke aan het licht zijn gekomen na gesprekken met stakeholders. Het provinciale en gemeentelijke beleidskader wordt behandeld in hoofdstuk 5. Oplossingen voor deze knelpunten en de aanbevelingen komen in hoofdstuk 6 aan de orde. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een matrix waarin alle ideeën uit voorgaande hoofdstukken worden behandeld. In hoofdstuk 7 worden adviezen en aanbevelingen gegeven over hoe dit project organisatorisch een vervolg kan krijgen. De conclusie en aanbevelingen worden tot slot in hoofdstuk 8 weergegeven.

2. Gebiedsanalyse

Dit hoofdstuk bestaat uit een analyse van het projectgebied. Als eerste wordt aandacht geschonken aan de geologie van het Zuidelijk Westerkwartier. De geologie vertelt de geschiedenis van het gebied en de processen die het gebied gevormd hebben. Vervolgens wordt het onderzoeksgebied geanalyseerd aan de hand van de lagenbenadering, een manier om te kijken naar de ruimtelijke structuur.

2.1 Geologie van het Zuidelijk Westerkwartier

In het Pleistoceen (in de Kwartaire periode, 2,5 miljoen jaar geleden tot heden) heeft zich een groot aantal koude perioden voorgedaan. Deze koude perioden worden de ijstijden genoemd. De laatste drie ijstijden hebben een grote invloed gehad op de landschapontwikkeling van het noorden van Nederland. In de op twee na laatste ijstijd (het Elsterien), bereikte het landijs het noorden van ons land. Hierdoor ontstonden diepe geulen (dalen), die later door zand en klei (smeltwaterafzettingen) werden opgevuld. De klei die hier te vinden is staat bekend als potklei en komt op veel plekken voor dicht onder het aardoppervlak.

Tijdens het Saalien, de een na laatste ijstijd, werd het noorden van Nederland opnieuw met landijs bedekt. Er werd toen een laag keileem afgezet die op veel plekken nog steeds aan de oppervlakte ligt. Door erosie zijn er ook lagen verdwenen en sommige keileemgebieden zijn door jongere afzettingen bedekt.

Gedurende het Weichselien, de laatste ijstijd was er een toendraklimaat, wat er voor zorgde dat er nauwelijks begroeiing was. Het ijs bereikte Nederland toen niet. De wind zorgde er voor dat verschillende bodemdeeltjes door de lucht werden meegevoerd en op een andere plek weer ter aarde kwamen. Dit zorgde er voor dat er in het hele land een laag dekzand ontstond en dat de oudere afzettingen onder het zand verdwenen.

In deze periode ontstonden ook de dobben. Dobben zijn poelen voor drink- of bluswater, vaak in gebruik als drenkplaats voor het vee. Ze zijn door de natuur ontstaan (uitblazingskommen met veen opgevuld) en soms later door mensen afgegraven. In het Westerkwartier zijn er tientallen dobben te vinden met doorsneden van soms wel tientallen meters.

Daarnaast ontstonden er ook pingoruïnes. Dit zijn bolvormige heuvels die ontstaan in een gebied met permafrost waar druk van bevriezend grondwater zorgt voor het opheffen van een laag bevroren grond. Toen het klimaat warmer werd, aan het einde van een ijstijd, bleef van een pingo een cirkelvormige krater over die ook wel pingoruïne wordt genoemd.

Aan het einde van de ijstijd werd het klimaat warmer en ook vochtiger. Dit was circa 10.000 jaar geleden. De ijskappen gingen smelten en de daardoor steeg de zeespiegel. Door de stijgende zeespiegel en de toenemende neerslag steeg ook de grondwaterspiegel en dit zorgde voor veenvorming. Vervolgens werd het grootste deel van het gebied bedekt door een uitgestrekt veenmoeras.

Aan het eind van de Middeleeuwen kwam er een eind aan de veenvorming in het Zuidelijk Westerkwartier. De oorzaak hier van was de ontwatering en afgraving die op grote schaal plaats vond.

Jiltdijksheide is het laatste restant van het vroeger groot uitgestrekte veengebied. De stijgende zeespiegel zorgde er voor dat de laagste veengebieden van het Zuidelijk Westerkwartier onder invloed van de zee kwamen. Tijdens hoog water drong de zee het land binnen. Dit gebeurde vanuit de Lauwerszee en het Reitdiepdal. Er werd zand, zavel en klei afgezet vanuit kreken die het gebied rijk was. Het Oude Ried is een van deze kreken welke in de Middeleeuwen droog is komen te staan en nu als zandrug in het gebied terug te vinden is. Het merendeel van deze zandruggen zijn ontstaan in de laatste ijstijd (oud dekzand), en vaak nog wat verstoven aan het einde van de laatste ijstijd.

(Bron: www.noorderbreedte.nl)

2.2 Lagenbenadering

Het toepassen van een lagenbenadering is een werkwijze om ruimtelijke keuzen meer in relatie te brengen met de onderste lagen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende drie lagen:

- *Ondergrondlaag: bodem en water*
- *Netwerklaag: infrastructuur*
- *Occupatielaag: ruimtelijke inrichting*

De tijd is ook een belangrijk element in de lagenbenadering. Alle lagen veranderen in de tijd, maar niet alle drie even snel. De ondergrondlaag zal minder snel veranderen dan de Netwerklaag en de Occupatielaag. Kenmerkend voor de lagenbenadering is dat er eerst naar de mogelijkheden en beperkingen van de onderliggende lagen wordt gekeken

(Bron: www.ruimtexmilieu.nl)

2.2.1 Eerste laag: Ondergrondlaag

De ondergrondlaag is onderverdeeld in: Bodem en Water

Bodem:

Met de ondergrond wordt bedoeld al het gesteente dat zich onder het aardoppervlak bevindt. Hierbij wordt beperkt tot de eerste 1,20 m beneden het aardoppervlak. De onverharde materialen in de bodem zoals zand, veen en klei worden als gesteente geclassificeerd, maar vallen tegelijkertijd onder de term grondsoort. De grondsoorten die men aantreft in het onderzoeksgebied zijn veen, podzol- en eerdgronden.

In figuur 1.1 wordt op een kaart de grondsoorten weergegeven (bron: www.bodemdata.nl).

Water:

Sloten rondom de percelen zorgen voor de waterafvoer. Het gebied beschikt over twee zandafgravingen, één ten zuiden van de A7, grenzend aan Friesland, en één in het recreatiepark Strandheem. Deze plekken zijn afgegraven ten behoeve van een economisch belang. Ook bezit het gebied een beek, het Oud Diep. De bovenloop van deze beek bevindt zich in het onderzoeksgebied. In bijlage II bevindt zich een hoogtekkaart. Hierop kan men de lager gelegen gedeelten onderscheiden en daarmee stroming van het Oud Diep. Pingoruïnes en dobben sieren het landschap. Het projectgebied bezit geen open vaarwater. In figuur 1.1 zijn de hoofdwaterwegen van het projectgebied in een afbeelding weergegeven.

Zandafgraving ten zuiden van de A7:

Recreatiewater Strandheem:

2.2.2 Tweede laag: Netwerklaag (Infrastructuur)

De Infrastructuur is onderverdeeld in: Wegennetwerk en de Groenstructuur.

Wegennetwerk:

Met het wegennetwerk worden alle wegen in het projectgebied bedoeld. Wegen kunnen onderscheiden worden in hoofdwegen en provinciale wegen. De rijksweg de A7 is een belangrijke ader die door het landschap loopt. Het vormt een snelle verbinding tussen Friesland en Groningen. Daarnaast zijn er tal van provinciale wegen die gebieden met elkaar verbinden.

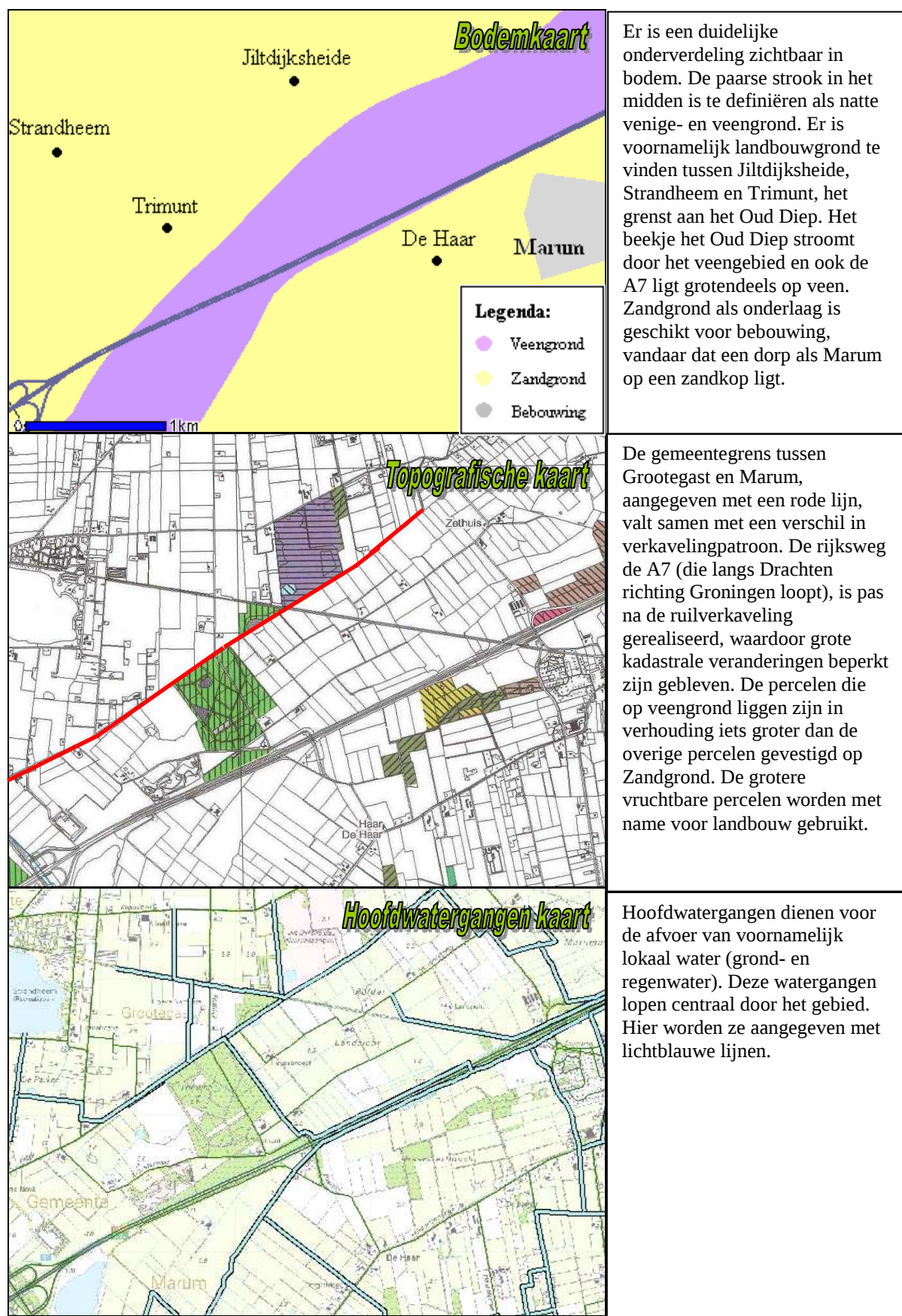
Figuur 2.1 geeft een overzicht van het wegennetwerk in het projectgebied. De zichtbare wandelpaden van Trimunt geven een impressie van hoe een padenstructuur er in een bosgebied uit kan zien.

Groenstructuur:

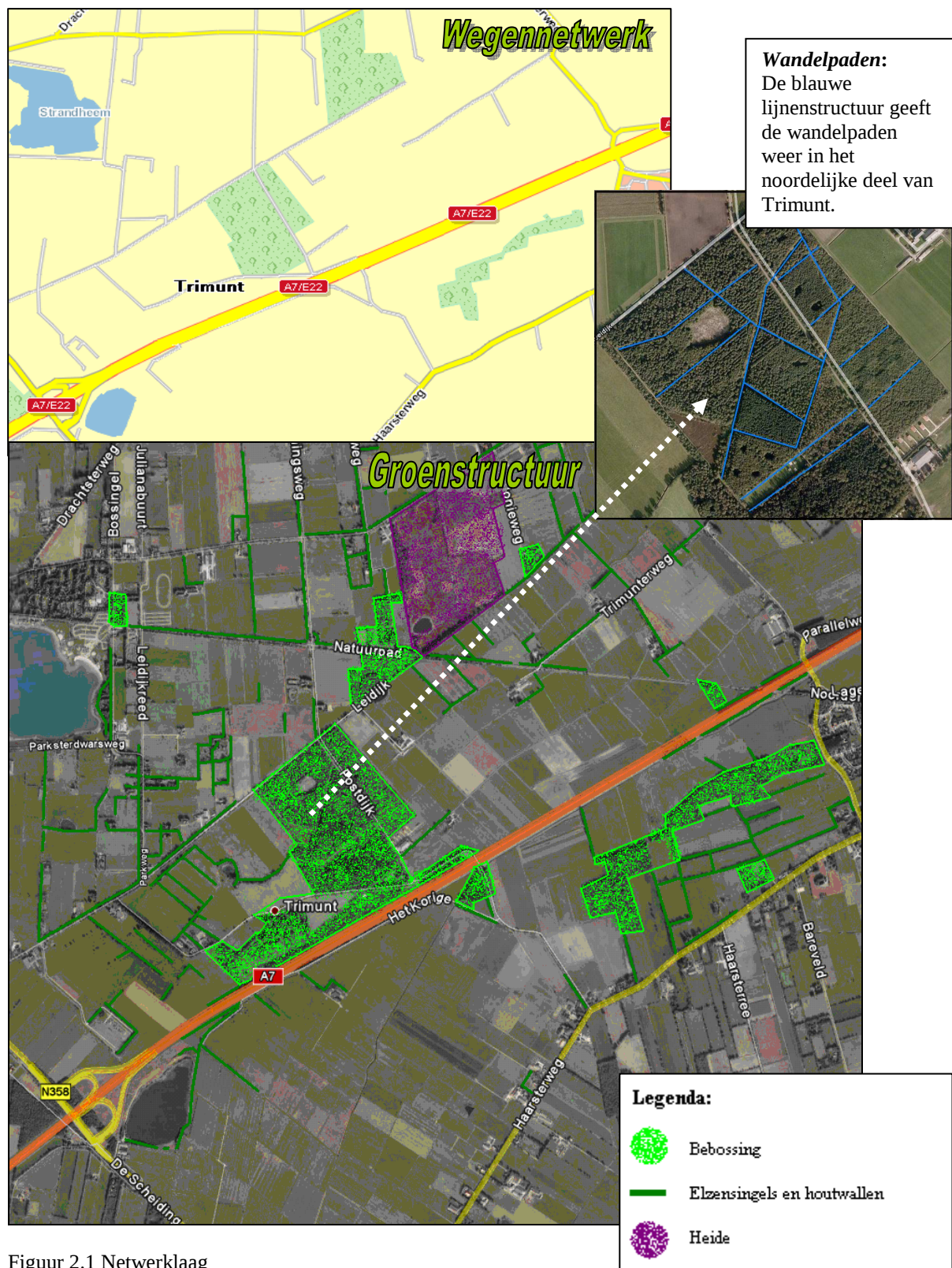
Het gebied is rijk aan elzensingels en houtwallen. Vele percelen zijn omringd door elzen, het is karakteristiek voor het landschap in het Westerkwartier.

Het projectgebied bezit twee bossen, Trimunt en de Haar en een heideterrein wat bekend is onder de naam Jiltdijksheide.

Figuur 2.1 geeft een beeld van de groenstructuur in het gebied. Het wordt onderverdeeld in bebossing, elzensingels en houtwallen, en heide. Deze karakteristieke landschapselementen en gebieden worden in het volgende hoofdstuk (2.2.3 Derde laag: Occupatielaag) verder toegelicht.

Figuur 1.1 Ondergrondlaag

Figuur 2.1 Netwerklaag

Bovenstaande figuur geeft het wegennetwerk en de groenstructuur in het projectgebied weer. Bij het wegennetwerk is in geel de belangrijkste infrastructurele voorziening weergegeven, de rijksweg A7. Daarnaast worden de overige wegen van het gebied met een grijze kleur aangeduid. Onder het wegennetwerk is een afbeelding weergegeven met de groenstructuur, waaronder wordt verstaan de bossen, de heide en de elzensingels en houtwallen. Er is duidelijk te zien dat er relatief gezien veel bos aanwezig is. Trimunt is terug te vinden ten noorden van de A7, en het Haarsterbos ligt ten zuiden van de rijksweg. Het overige bos is ook met een groene

kleur weergegeven. Wat opvalt in de bossen is de padenstructuur, die aangelegd is voor de recreatie. Vooral in Trimunt komt dit duidelijk naar voren.
Naast de bossen staat het gebied bekend om de elzensingels. Het projectgebied bezit ook een heidegebied, Jiltdijksheide, aangegeven met een paarse kleur.

2.2.3 Derde laag: Occupatielaag

De occupatielaag is onderverdeeld in: bebouwing, ruimtegebruik en cultuurhistorie.

Bebouwing:

Het Zuidwesterkwartier is een half open gebied met veel agrarische bebouwing. Daarnaast is er bebouwing met recreatieve bestemming. Het grootste gedeelte van de bebouwing bevindt zich vanzelfsprekend in de dorpen. Industriële bebouwing komt in het projectgebied niet veel voor, het is een landschap met voornamelijk agrarische bestemming. Bedrijvigheid komt vooral voor op de industrieterreinen bij dorpen.

In figuur 3.1 is de bebouwing van het projectgebied in een afbeelding weergegeven.

Ruimtegebruik:

Het projectgebied is vooral een agrarisch landschap. De zand- en veengrond leent zich uitstekend voor agrarische doeleinden. De meeste grond is dan ook in bezit van agrariërs. Melkveehouderijen spelen hier een belangrijke rol. Ook zitten er veel hobbyboeren* in het gebied.

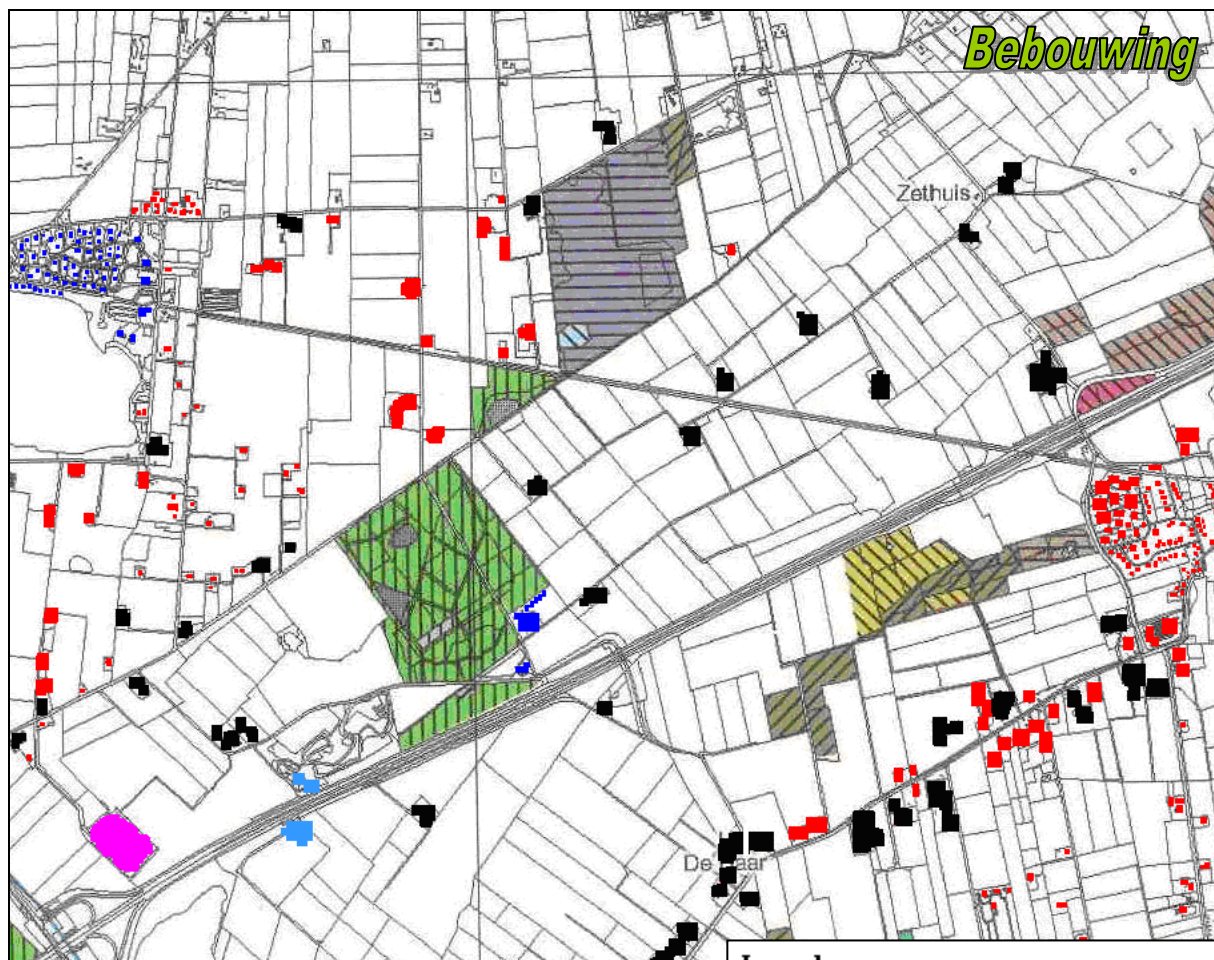
Het gebied bezit twee relatief grote bossen, een heidegebied, een recreatiepark en een zandwinningsgebied. De bossen en het heidegebied zijn eigendom van SBB.

In figuur 3.2 is het ruimtegebruik van het projectgebied in een afbeelding weergegeven.

Cultuurhistorie:

Het Westerkwartier is rijk aan cultuurhistorie. Het landschap heeft vele veranderingen ondergaan. Zoals het er nu bij ligt, is het grotendeels gevormd door de mens. Sporen hiervan zijn in het landschap duidelijk zichtbaar. De belangrijkste elementen in het projectgebied zijn: de trambaan, Jiltdijksheide, de houtwallen en elzensingels, het kloosterterrein, de dobben en elementen uit de Tweede Wereldoorlog. Deze elementen worden in figuur 3.3 weergegeven. Ook wordt er per element een beschrijving gegeven.

* Een agrarisch bedrijf dat te klein is om er een substantieel inkomen uit te genereren.

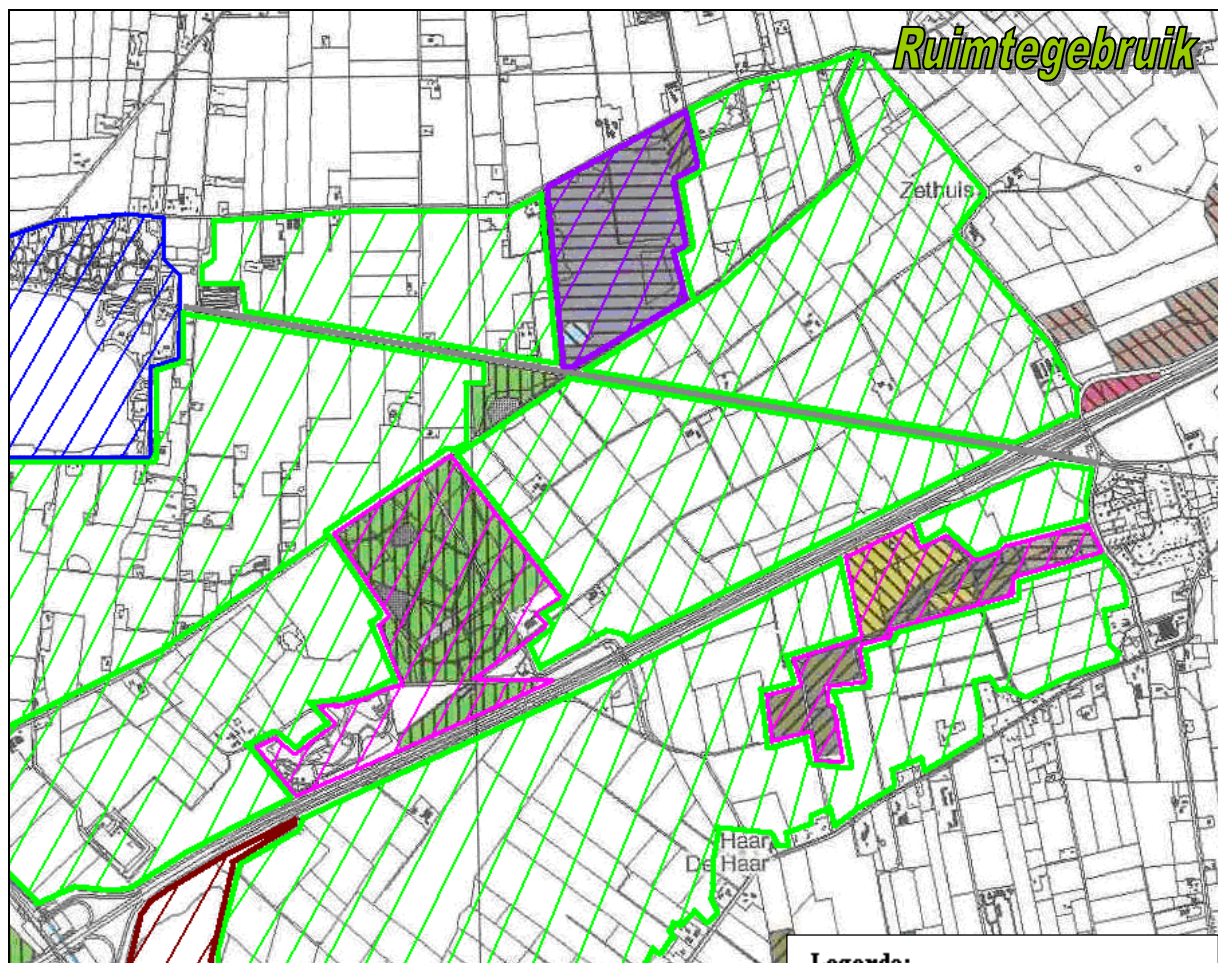

Legenda:

- Huizen
- Agrarische gebouwen
- Gebouwen met een recreatieve bestemming
- Industrie
- Gebouwen WO II

Figuur 3.1 Occupatielaag

Wat voornamelijk opvalt, is de hoeveelheid aan agrarische gebouwen in deze regio. De agrarische sector speelt hier duidelijk een belangrijke rol. Het toeristische oord Strandheem is te herkennen aan een blauwe vlek bestaand uit recreatiewoningen. De bunkerrestanten uit de WO II worden in tweeën gesplitst door de rijksweg A7.

Figuur 3.2 Occupatielaag

Ook op de bovenstaande figuur wordt duidelijk dat het gebied voornamelijk uit agrarische grond bestaat, afgewisseld door bosgebied met een recreatieve functie. Het bosje ten noordoosten van Trimunt, grenzend aan Jiltdijksheide, is een voormalig vuilstortplek waar geen recreatieve bestemming op ligt. Het toeristische oord Strandheem en Jiltdijksheide liggen meer op de rand van het projectgebied.

Legenda:

- Agrarisch grondgebruik
- Bosgebied met recreatieve functie
- Recreatiepark
- Heidegebied (ontoegankelijk)
- Zandwinningsgebied

Kaart met cultuurhistorische elementen

1. Trambaan

2. Heide

3. Houtwallen/ elzensingels

Figuur 3.3 Cultuurhistorie

4. Kloosterterrein

5. Elementen uit de WO II

6. Dobbe

In figuur 3.3 worden de cultuurhistorische elementen van het projectgebied aangeduid met foto's. Als men het gebied doorkruist vallen vooral de bunkers ten zuiden van de A7 op. Ook de vele elzensingels en Jiltdijksheide tekenen het gebied. Daarnaast vertellen de trambaan, het kloosterterrein en de dobben wat over de menselijke invloeden in de historie van het onderzoeksgebied. Hieronder wordt per element een korte beschrijving gegeven.

1. Trambaan:

Deze voormalige trambaan tussen Drachten en Groningen wordt tegenwoordig gebruikt als wandel- en fietspad. In 1913 werd deze lijn aangelegd en tot 1985 heeft er goederenvervoer plaatsgevonden. Drie jaar later is de lijn volledig opgebroken en is er een fietspad gerealiseerd.

2. Jiltdijksheide:

Dit heideterrein van Staatsbosbeheer bezit belangrijke sporen van menselijke activiteiten. In het terrein ligt nog een stukje overgebleven hoogveen, wat niet is afgegraven. Dit is duidelijk te herkennen aan het hoger gelegen gedeelte. De afgravingrestanten zijn hier nog zichtbaar.

3. Elzensingels en houtwallen:

Het projectgebied is rijk aan elzensingels en houtwallen. Dat zijn lijnvormige beplantingen met bomen en/of struiken.

Elzensingels ontstonden spontaan op slootkanten door elzenzaadjes die daar kiemden. De vroegere boeren waren blij met de op hun perceelsranden kiemende boompjes en zaagden ze periodiek af voor brandhout en gebruikshout.

Houtwallen vormden vaak begrenzingen van percelen of dienden ter afscheidingen met een andere functie. De ouderdom van deze elementen varieert sterk. Houtwallen zijn vaak tijdens de ontginning aangelegd. Soms vond die ontginning in de Middeleeuwen plaats, op andere plaatsen in de 19e eeuw. Houtwallen liggen vooral op hogere (zand-)gronden, waar ze de vee- en wildwerende functie kregen die in het laagland de sloten hadden. Houtsingels liggen vooral in lagere gebieden, meestal parallel aan sloten. Sommige zijn eeuwen oud, andere zijn pas in de 20ste eeuw aangelegd.

4. Kloosterterrein:

Ten westen van het bosgebied stond het klooster Tribus Montibus, wat in 1098 is gesticht. Over het arme vrouwenkloostertje is weinig meer bekend dan dat het naderhand onder de abt van het machtige Cisterciënzerklooster Aduard viel. Bij de opheffing in 1594/95 telde de instelling nog een zestal nonnen. Toen werd hun bezit, waaronder ruim 2542 grazen (bijna 1100 hectare) land, heide en venen in de onmiddellijke omgeving als vijandig katholiek bezit 'vervreemd' door de Staten van Stad Groningen en Ommelanden. In 1617 kocht de stad deze bezittingen aan van de provincie. Daarna is het klooster afgebroken. Op de overgebleven contouren staat tegenwoordig een agrarisch bedrijf. Het kloosterterrein was vroeger karakteristiek beplant met eiken, een Iken Hiem werd dat genoemd. Deze eiken zijn allemaal gekapt. De gracht die het klooster voorheen omringde is voor een gedeelte nog wel intact. Verder is er weinig meer over van het kloosterterrein.

5. Elementen uit de WO II:

Vanuit de tweede wereldoorlog zijn er restanten te vinden van bunkers, mitrailleurs- en radarposten. Aan de zuidkant van de A7 staan nog een zevental elementen, maar deze zijn niet meer in goede staat. Grenzend aan deze locatie ligt een perceel waar nog betonnen driehoeken staan, deze hebben gefunctioneerd als mitrailleurspost. Centraal tussen deze posten is nog een restant te vinden van een radarpost, waarmee men vliegtuigen opspoorde.

6. Dobben:

De dobben behoren ook tot de cultuurhistorie van het Zuidelijk Westerkwartier. Deze waterplassen zijn gegraven als drinkpoel voor het vee. Veel zijn er niet meer van terug te vinden in het gebied. De meeste dobben zijn gedempt om een groter perceelsoppervlakte te creëren.

(Bron: Interviews; H.Bekkema, B.Kingma, N.Boele)

3. Netwerkanalyse

De netwerkanalyse is een hulpmiddel om de betrokkenheid van mensen rond een bepaald initiatief te inventariseren en de posities in het netwerk te verkennen.

In dit hoofdstuk worden de stakeholders die betrokken zijn bij het project benoemd. Tevens is het belang en de invloed van deze betrokkenen geanalyseerd.

3.1 Actuele stakeholders

3.1.1 Grondgebruikers

Recreanten:

Het onderzoeksgebied is een recreatief aantrekkelijk gebied voor veel bezoekers. Vooral in de bosgebieden Trimunt en De Haar wordt veelvuldig gerecreëerd.

Agrariërs:

Het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door veel agrarische activiteiten. Vooral in het tussengebied, in de driehoek Trimunt, Jiltdijksheide en De Haar, bevinden zich een aantal grote landbouwbedrijven.

Omwonenden:

Wonen, werken en recreëren in het gebied.

Motorcross vereniging Marum:

Deze crossvereniging heeft een crossbaan in Trimunt. Deze baan is in eigendom van de gemeente Marum.

Recreatiepark Strandheem:

Dit park is een 4 sterren recreatiepark ten noordwesten van Trimunt. Ze trekt jaarlijks vele toeristen en recreanten, welke gebruik maken van de bossen, wandel- en fietspaden in het projectgebied.

3.1.2 Overheden

Rijkswaterstaat:

Deze overheidsinstantie is de beheerder van het nationale rijkswegennetwerk, het rijstwaterwegennetwerk en het landelijke watersysteem. Ook de wegbermen zijn in beheer van RWS.

Gemeente Marum, Opsterland en Grootegast:

De gemeente wordt gefinancierd door de rijksoverheid en moet zorgen voor een goede leefbaarheid binnen de gemeente. Ze moet onder meer zorgen voor voldoende woonruimte, een goede doorstroming van het verkeer en de besluitvorming over aanleg van nieuwe wegen. Dit is voor een groot gedeelte vastgesteld in een bestemmingsplan, wat ook is opgesteld door de gemeente. Ook zaken als gezondheidszorg, welzijn, cultuur, sport en recreatie vormen het werkerrein van de gemeente. De verruiming van de naschoolse opvang en het beheer van een cultureel centrum of een sportpark, het zijn allemaal zaken waarover de gemeenteraad besluiten neemt.

Waterschap Noorderzijlvest:

Als integraal waterschap heeft Noorderzijlvest de zorg voor het kwantiteit- en kwaliteitsbeheer van het oppervlaktewater, de zorg voor de waterkering en het vaarwegbeheer in Noord- en West-Groningen, Noordwest-Drenthe en het Friese deel van het Lauwersmeer.

Provincie Friesland en Groningen:

De Provincie stelt streekplannen op waarin voor een gebied in hoofdlijnen wordt aangegeven waar huizen, landbouw, natuurgebieden, kantoren, bedrijfsterreinen en wegen mogen komen. Streekplannen moeten passen binnen de plannen die het rijk maakt voor heel Nederland. Op zijn beurt beoordeelt het provinciebestuur of de bestemmingsplannen van de gemeenten stroken met de streekplannen. Ook stellen ze het Provinciaal Omgevingsplan op, waarin het beleid op het gebied van ruimtelijke ordening, waterhuishouding, verkeer en vervoer en milieu staat beschreven. Zij moet veel wetten van het rijk uitvoeren, zoals op het gebied van de ruimtelijke ordening en het milieu. Ook de economische ontwikkeling vraagt veel meer aandacht dan vroeger. Cultuur, volksgezondheid, wegen en openbaar vervoer zijn andere terreinen waarop de provincie actief is.

3.1.3 Terreinbeherende organisatie

Staatsbosbeheer Westerkwartier:

Bij Staatsbosbeheer staat het werken aan een duurzame leefomgeving voor mens, plant en dier centraal. Om een blijvende relatie tussen mens en natuur te stimuleren kiezen ze voor natuur die meerdere functies vervult en waarvan de mens onderdeel is. In het gebied zijn De Haar, Jiltdijksheide en Trimunt eigendom van SBB.

3.1.4 Anderen

Streekinitiatief Westerkwartier:

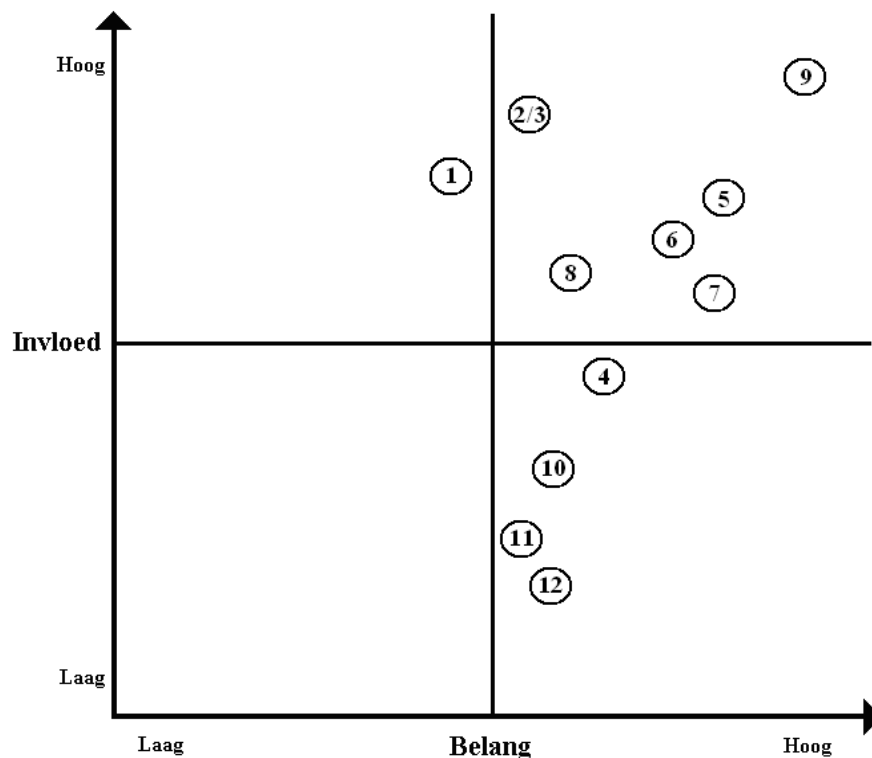
De WSI tracht een voedingsbodempool te zijn voor nieuwe ideeën. Zij stimuleert en ondersteunt initiatieven in de streek en brengt initiatiefnemers en partijen met elkaar in contact.

Historische verenigingen Westerkwartier:

Deze vereniging is een organisatie van vrijwilligers die zich bezig houdt met het onderzoek naar de historie van het Westerkwartier. Ook streven ze naar behoud van historische gebouwen en andere landschapselementen.

3.2 Stakeholdermatrix

De matrix (Figuur 4.1) geeft een visueel beeld van de positie van de actuele stakeholders, gezien het belang en de invloed die ze innemen in het project. Deze positie is door de stakeholders zelf vastgesteld. Daarnaast worden de stakeholders genoemd met daarbij een korte motivatie. De resultaten worden gebruikt voor het zoeken naar oplossingen van knelpunten en nieuwe ideeën. Bij een vervolg van het project kunnen deze stakeholders een belangrijke rol spelen.

Figuur 4.1 Stakeholdermatrix

3.2.1 Toelichting Matrix

1. Provincie:

Kan veel invloed uitoefenen op veranderingen in het gebied, omdat gemeentelijke plannen worden getoetst aan het provinciale beleid. Daarnaast zorgen zij vaak voor financiële ondersteuning van gewenste ontwikkelingen. De provincie heeft mede als taak om de begrenzing van het de EHS aan te geven. Voor dit gebied is de begrenzing nog niet definitief vastgesteld. Het belang van de provincie Groningen zal kleiner zijn dan de invloed, omdat ze een overkoepelende organisatie zijn met een toezichthoudende functie, zonder enig direct belang.

2. Gemeente Marum:

Een gemeente is een overheidsinstantie en staat aan het hoofd van een woongemeenschap. Alle gebiedsveranderingen moeten door de gemeente met behulp van bestemmingsplannen goedgekeurd worden, vandaar dat ze erg veel invloed hebben. De gemeente staat in direct contact met de bewoners, waardoor het belang ook groot zal zijn.

3. Gemeente Grootegast:

Een gemeente is een overheidsinstantie en staat aan het hoofd van een woongemeenschap. Alle gebiedsveranderingen moeten door de gemeente met behulp van bestemmingsplannen goedgekeurd worden, vandaar dat ze erg veel invloed hebben. De gemeente staat in direct contact met de bewoners, waardoor het belang ook groot zal zijn.

4. Omwonenden:

De bewoners behoren tot de grootste groep recreanten in het gebied, het belang zal daarom redelijk groot zijn. Individueel kunnen bewoners weinig invloed uitoefenen, maar als groep staan ze sterk. Bewoners maken deel uit van de gemeente waardoor ze nieuwe ideeën kunnen aandragen, wat vervolgens kan leiden tot nieuwe plannen.

5. Agrariërs:

Het projectgebied bestaat voor een groot gedeelte uit landbouwgebied met circa 25 agrariërs die grond in eigendom hebben. Vanzelfsprekend hebben deze grondbezitters veel invloed en zullen de belangen ook groot zijn.

6. Waterschap Noorderzijlvest:

Het projectgebied bestaat voor een deel uit water. Er liggen al plannen om het waternetwerk aan te passen (Herstel Oud Diep), vandaar dat de belangen groot zijn. Het waterschap is een overheidsinstantie en gaat over de waterhuishouding in het gebied. Echter zullen nieuwe plannen wel samen moeten gaan met de richtlijnen van provinciaal en rijksbeleid.

7. Staatsbosbeheer:

De Haar, Jiltdijksheide en Trimunt zijn gebieden in eigendom en beheer van SBB. Deze gebieden nemen een groot deel van het projectgebied in. Dit geeft een verklaring van de positie van invloed in de matrix. Staatsbosbeheer ziet kansen om het gebied te versterken, vandaar dat de belangen groot zijn.

8. Rijkswaterstaat:

Rijkswaterstaat is eigenaar van de wegbermen van de A7 en het waterwegennetwerk. Wegbermen zijn onderdeel van het wegennetwerk, dus aanpassingen op dat vlak zijn niet aan de orde. Ze bepalen richtlijnen waar waterschappen zich aan moeten houden en daarnaast hebben ze een controlerende functie.

9. Werkgroep Streekinitiatief Westerkwartier:

WSI stimuleert en ondersteunt initiatieven in de streek en brengt initiatiefnemers en partijen met elkaar in contact. Ze zijn een platform om ideeën en partijen bij elkaar te brengen. Hun invloed en belang bij landschappelijke ontwikkelingen in het projectgebied is groot.

10. Motorcross verenigingen Marum:

De crossbaan grenzend aan Trimunt is eigendom van de gemeente Marum, vandaar dat ze weinig invloed kunnen uitoefenen. Echter is het belang groter, omdat gebruikers veel waarde

hechten aan hun crossbaan en er weinig tot geen motorcrossbanen in de nabije omgeving te vinden zijn.

11. Historische verenigingen:

Heeft weinig invloed omdat ze geen eigendom hebben in het projectgebied en uitsluitend opkomen voor het behoud van historische landschapselementen. In het gebied zijn een aantal historische landschapselementen, vandaar dat ze wel een belang hebben.

12. Recreatiepark Strandheem:

Dit park is gevestigd aan de rand van het projectgebied. De invloed op besluitvorming buiten het park zal niet bijzonder groot zijn. De belangen zijn redelijk groot omdat nieuwe faciliteiten in het gebied recreanten kunnen aantrekken.

4. De knelpunten van het projectgebied

Zoals in de inleiding is beschreven doet het volgende probleem zich voor; het projectgebied waarbinnen de streken Trimunt, Jiltdijksheide en de Haar vallen, bezit niet genoeg capaciteiten om de recreanten een goed onderkomen te geven. Ook hebben de gebieden een impuls nodig zodat ze elkaar versterken. De genoemde gebieden kampen elk met een aantal knelpunten, waarvoor een oplossing moet worden gezocht.

De knelpunten van Trimunt, Jiltdijksheide, De Haar en het tussengebied worden in dit hoofdstuk behandeld. Aan de hand van interviews en gebiedsinventarisatie zijn deze knelpunten aan het licht gekomen.

4.1 Wat zijn de knelpunten?

Trimunt.

Trimunt staat bekend om haar bosgebied. In dit bos, eigendom van Staatsbosbeheer, wordt veelvuldig gerecreëerd. Vooral onder wandelaars, hondenbezitters, maar ook onder ruiters is dit bosgebied populair. De recreatieve druk is echter te groot voor de capaciteit van het bosgebied Trimunt. Een ander probleem is dat het ruimtegebruik niet goed georganiseerd is. Ruiters, hondenbezitters en wandelaars maken in Trimunt gebruik van dezelfde paden. Doordat het bos relatief klein is, is er weinig ruimte om een scheiding te maken tussen ruiter- en wandelpaden.

Verder heeft de lokale crossvereniging daar zijn eigen crossbaan waar veel gebruik van gemaakt wordt. De vraag is of deze waarden (wandelgebied en crossbaan) elkaar niet negatief beïnvloeden. De meningen zijn hier over verdeeld (Bron: interviews met bezoekers).

Daarnaast komen er toeristen het gebied bezoeken, die klagen over geluidsoverlast van de crossbaan (Bron: Dirk Bos, recreatiepark Strandheem).

De crossbaan van crossvereniging Marum

Jiltdijksheide.

Ten noorden van de A7 ligt Jiltdijksheide. Dit heideveldje is nog een klein restant van een groot heidegebied. Het heideveldje heeft een belangrijke natuurlijke en ecologische waarde. Het is een onveranderde plek wat men niet graag ziet verdwijnen. Jiltdijksheide kampt echter wel met een aantal problemen. Bemesting op omliggende landbouwpercelen beïnvloedt de

omringende percelen nadelig. Door inspoeling van mineralen wordt de heide voedselrijker. Mogelijk kan een bufferzone (beschermingsgebied) oplossing bieden.

Daarnaast is er nog een probleem met de grondwaterstand. In Jiltdijksheide groeien twee soorten heide, droge en natte. Voor het heidegebied zou het gewenst zijn om een gebiedeigen grondwaterpeil te hebben, om zo de droge en natte heide te handhaven. Fluctuerende waterpeilen in omringende percelen zouden geen invloed meer hebben op Jiltdijksheide. Een bufferzone kan ook bij dit probleem een oplossing bieden. (Bron: N.Boele).

De Haar.

De Haar is een bosrijk gebied dat ten westen van het dorp Marum ligt. Het bosgebied wordt in de zomermaanden druk bezocht door toeristen. Het is een relatief smal bos, met een aangelegde wandelroute. Helaas kunnen deze toeristen door gebrek aan ruimte niet in alle rust recreëren. Het Haarsterbos is alleen toegankelijk voor wandelaars en honden aan de lijn. Motoren, fietsers en ruiters zijn niet toegestaan. Vanuit de gemeente Marum zijn er ideeën ontstaan om landschapswoningen te bouwen aan de rand van het bos. Huizenbouw zorgt mede voor een fietsverbinding. Woningbouw is gepland op de landerijen ten zuiden van het Haarsterbos. Deze grond is sinds 2004 in handen van de gemeente.

Toegangsbord De Haar.

Tussengebied.

Het gebied tussen de drie objecten Trimunt, Jiltdijksheide en De Haar is een landbouwgebied. De landbouw is een economische drager, en dit tussengebied is daar uitermate geschikt voor; het is open gebied, met veel aaneengesloten percelen. Ook zijn deze percelen relatief groot, vergeleken met percelen elders in de omgeving.

Er zijn geen directe knelpunten, echter liggen er genoeg kansen in het gebied.

Elementen uit de WO II.

Grenzend aan Trimunt, ten zuiden van de rijksweg A7, staan een aantal bunkers, mitrailleursposten, een radarpost en andere objecten welke in de Tweede Wereldoorlog een belangrijke functie hebben gehad ter bescherming. De huidige staat is dusdanig slecht, dat wanneer deze objecten in de toekomstplannen een nieuwe belangrijke functie toegewezen krijgen, renovatie vereist is. De radarposten worden momenteel gebruikt als opslagplaats voor

kuilplastic en bunkers bieden een onderkomen aan koeien en landbouwmachines. Daarnaast staan de bunkers regelmatig vol met regenwater omdat er een gebrek is aan een goede waterafvoer.

Ten noorden van de rijksweg de A7 staan nog een vijftal bunkers, die onderdeel zijn geworden van de crossbaan en hun cultuurhistorische uitstraling min of meer hebben verloren. Ook de conditie van deze bunkers laat te wensen over. De objecten hebben een nieuwe functie gekregen, ze worden gebruikt als springschans, kleedruimte en clubhuis. De rijksweg de A7 loopt dwars door het gebied, waardoor de ontsluiting niet optimaal is.

A7.

De Rijksweg A7 is een algemeen knelpunt in het gebied. Het is een belemmering tussen het noordelijke en zuidelijke deelgebied. De A7 kan in het gebied maar op drie manieren worden doorkruist, er zijn twee viaducten en een wandelpad over de voormalige trambaan. Ook voor de fauna is de A7 een knelpunt, relatief veel dieren zijn slachtoffer van het verkeer (Bron: Nico Boele). Naast de bovengenoemde knelpunten zorgt de A7 ook voor geluidsoverlast.

Spoorlijn Groningen-Drachten.

Er liggen plannen bij de overheid en een vervoersbedrijf voor de komst van een spoorverbinding tussen Groningen en Drachten. De eventuele komst van een nieuwe spoorlijn tussen Groningen en Drachten zal een nieuw knelpunt betekenen. Nu het kabinet heeft besloten dat de Zuiderzeelijn er niet gaat komen, is er geld beschikbaar voor deze spoorlijn. De plannen zijn nog niet concreet, maar waarschijnlijk zal de lijn ten zuiden van de A7 komen te liggen (Bron: N. Boele). Het treinverkeer zal evenals de A7 voor geluidsoverlast zorgen. Verder zal er een gedeelte van het landschap nodig zijn voor de aanleg. Dit gaat ten koste van de landschappelijke waarde van het gebied. Mocht de spoorlijn daadwerkelijk gerealiseerd worden, dan kruist dit de plannen voor het herstel van het Oud Diep. Deze loopt namelijk ook gedeeltelijk zuidelijk van de rijksweg.

Oud diep.

De beek het Oud Diep loopt geheel door het onderzoeksgebied. Er zijn plannen om de beek te herstellen zoals zij vroeger door het landschap liep, hiermee krijgt de beek haar meanderend karakter terug. Deze verandering zorgt echter ook voor een knelpunt. De beek zal in breedte toenemen. Aan weerskanten zal de beek verbreedt worden, met als nadelig gevolg dat er landbouwgrond moet worden afgestaan.

Alle knelpunten samengevat:

- gebrek aan ruimte in het bosgebied van Trimunt
- ruimtegebruik in de bosgebieden niet goed georganiseerd
- crossbaan zorgt voor geluidsoverlast in Trimunt
- landbouwgrond ten oosten van Jiltdijksheide beïnvloedt het heidegebied nadelig
- gebrek aan ruimte in het bosgebied van de Haar
- bunkers verkeren in een slechte conditie
- ontsluiting recreatie niet optimaal
- weinig mogelijkheden doorkruisen A7
- relatief veel fauna verkeersslachtoffers door A7
- geluidsoverlast door A7
- eventuele komst spoorlijn Groningen-Drachten

5. Gemeentelijke en provinciaal beleidskader

De provincie Groningen heeft in het Provinciaal Omgevingsplan (POP) aangegeven hoe de provincie er nu en in de toekomst uit moet zien. Ten aanzien van dit project komt daarin een aantal zaken naar voren.

Naast de provincie stelt iedere gemeente een bestemmingsplan op. Het bestemmingsplan beschrijft daarin de bestemming, ofwel functie van de grond in de gemeente aan. Ook geeft ze regels over het gebruik van de grond en wat daarop gebouwd is.

In dit hoofdstuk wordt het Provinciale Omgevingsplan van Groningen en de bestemmingsplannen van de gemeenten Marum en Grootegast behandeld.

5.1 Provinciaal Omgevingsplan

Als overheidsinstelling heeft de provincie Groningen een toezichthoudende taak op de gemeentes. Voor de gehele provincie stelt zij een omgevingsplan op. Hierin wordt het wenselijke toekomstbeeld van de provincie Groningen beschreven en wat globaal het opgestelde beleid is.

Deze volgende zaken vindt de provincie belangrijk:

- het zorgen voor voldoende werkgelegenheid met een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en een passend en gevarieerd arbeidsaanbod;
- een leefbare omgeving in een provincie, waar je prima kunt wonen en werken in een aantrekkelijke omgeving en waar kwetsbare groepen geen gebrek hebben aan nodige voorzieningen en verzorging.

De provincie kiest daarom voor:

- concentratie van wonen en werken in de stedelijke centra en in de centrumdorpen. Dat leidt tot een versterking van de steden en de stedelijke voorzieningen, spaart de ruimte in het landelijke gebied en beperkt het autoverkeer;
- ruimte voor de landbouw, voor het versterken van de internationale concurrentiepositie, onder andere door schaalvergroting. Op andere plaatsen zal de landbouw meer moeten inzetten op verbreding van de bedrijfsvoering met nevenactiviteiten.

De provincie heeft de plannen uitgewerkt in verschillende thema's; landschap, waterbeheer, ondernemen, woonkwaliteit en omgeving. De thema's vliegveld Eelde, ringweg om Groningen en openbaar vervoer is bij dit project niet van belang.

Het landschap koesteren:

Het karakteristieke Groninger landschap moet worden versterkt. Nieuwe ontwikkelingen moeten in het landschap passen. Nieuwbouw moet aansluiten op bestaande bebouwing om het landschap open te houden.

Natuurlijk waterbeheer:

De provincie streeft naar een natuurlijker waterbeheer. Meer ruimte is nodig voor het opvangen van water in beken, meren en plassen. Hevige regenval moet kunnen worden opgevangen. Het natuurlijke karakter van beken zal worden hersteld.

Ondernemend Groningen:

De provincie wil het aantal banen fors laten groeien. Ze wil dat bereiken door bestaande bedrijven te steunen bij verbetering en modernisering. En door nieuwe bedrijven aan te trekken op goed bereikbare, moderne bedrijventerreinen langs de A7, A28 en in de zeehavens. In andere gebieden moet de landbouw meer rekening houden met kwetsbare natuur en gaaf landschap. De landbouw kan daar extra inkomsten halen uit het beheren van stukken natuur, uit kamperen en logeren bij de boer en uit de verkoop van eigen producten op de boerderij. Intensieve veehouderij wordt beperkt toegestaan.

Hogere woonkwaliteit:

De kwaliteit van woningen en woonomgeving moet worden verbeterd. De provincie wil dat in die steden en dorpen de meeste nieuwe huizen worden gebouwd.

Aantrekkelijke omgeving:

Aan de randen van de steden (zoals aan de oostkant van stad) moeten nieuwe, ruime woningen in een aantrekkelijke omgeving worden gebouwd. Daar is veel vraag naar. In de andere plaatsen mogen in principe alleen woningen worden gebouwd om de groei van de eigen bevolking op te vangen. En dan bij voorkeur in centrumdorpen met veel voorzieningen. In kleine dorpen mag alleen hier en daar een woning worden gebouwd om het dorpsbeeld te verbeteren. Exclusieve woonvormen, zoals landgoederen en nieuwe borgen, worden op enkele plaatsen toegestaan. Maar dan alleen op grote stukken grond die grotendeels vrij toegankelijk moeten blijven.

5.2 Bestemmingsplannen Marum en Grootegast

De bestemmingsplannen van de gemeenten Marum en Grootegast zijn nog niet definitief vastgesteld. De burgers hebben nog inspraak op het voorontwerp. De definitieve bestemmingsplannen worden in de loop van 2009 verwacht. De punten die in het voorontwerp staan wat betreft het buitengebied Marum en Grootegast en relevant zijn voor het project, worden hieronder behandeld. Voor een complete uitleg van onderstaande gegevens wordt naar de bijlage verwezen.

Landschappelijk wonen:

Bebouwing in het landelijke gebied wordt alleen toegestaan als er sprake is van een positieve bijdrage aan de kwaliteit van het landschap. Een van de locaties is ten zuiden van het Haarsterbos.

Water:

De cultuurhistorische waarden van het water dient behouden te blijven en waar nodig hersteld of verbeterd te worden.

Waterberging:

Doordat het klimaat verandert moet rekening worden gehouden met periodes van hevige regenval. Om wateroverlast te voorkomen moet het watersysteem flexibeler worden, bijvoorbeeld door plaatselijk gebruik te maken van gebieden die van nature lager liggen, waar het water (tijdelijk) kan worden opgevangen. Kleinschalige waterberging zal plaatsvinden op de gronden van terreinbeherende instanties zoals Staatsbosbeheer en in eerste plaats niet op agrarische gronden. Indien dit wel op particuliere gronden plaatsvindt, is er toestemming nodig van de grondeigenaar.

Recreatieve mogelijkheden op agrarisch bedrijf:

Om de agrariër mogelijkheden te bieden om inkomsten te verwerven uit een dagrecreatieve neventak zijn in het bestemmingsplan mogelijkheden opgenomen voor kleinschalige recreatieve voorzieningen .

Bestaande recreatieve voorzieningen:

In het bestemmingsplan is geen regeling voor nieuwvestiging van dagrecreatieve en verblijfsrecreatieve voorzieningen opgenomen, dergelijke voorzieningen zijn te grootschalig en complex om nu al in het bestemmingsplan toe te staan. Wel zijn kleinschalige kampeerterreinen bij het agrarisch bedrijf en de woning bij recht toegestaan en mogen recreatieve voorzieningen in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen worden gerealiseerd.

Verblijfsrecreatie en kampeerterrein:

Een uitbreiding van het kampeerterrein zelf wordt niet in het bestemmingsplan geregeld. Voor dergelijke grote uitbreidingen moet een goede afweging worden gemaakt via een gedeeltelijke herziening van het bestemmingsplan. Daarbij moet onder andere worden gekeken naar de omgevingswaarden, de verkeerssituatie en de belangen van eigenaren/gebruikers van aangrenzende percelen.

In een bedrijfsplan moet worden aangetoond dat de recreatiewoningen noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering. De nieuwe recreatiewoningen mogen onder meer de natuur- en landschapswaarden niet aantasten en of de belangen van omwonenden aantasten.

Dagrecreatie:

De aanleg van nieuwe wandel- en of fietspaden vindt plaats via een ontheffingsmogelijkheid die in de verschillende gebiedsbestemmingen is opgenomen. Op de agrarische bedrijven zijn kleinschalige dagrecreatieve voorzieningen zoals een boerderijwinkel of een ontvangstruimte toegestaan.

Bescherming van de landschapswaarden:

Omdat de landschapswaarden ook in het bestemmingsplan zijn opgenomen zijn ze ook beschermd. De landschappelijke waarden mogen niet onevenredig worden aangetast. Via de planregels en het aanlegvergunningstelsel is bepaald dat deze waarden niet mogen worden aangetast, of na het verlenen van een aanlegvergunning, wel mogen worden aangetast of worden verwijderd.

Houtsingels:

Houtsingels horen bij het landschap van het Westerkwartier. Voor het geheel kappen van een singel of een deel van een singel is altijd een kapvergunning vereist. Voor het beheren (snoeien) is geen vergunning nodig. In de visie Houtsingelhoofdstructuur is het gebied opgedeeld in deelgebieden met verschillende streefbeelden en bijbehorende regelgeving.

Nieuwe natuur en bos:

Bos en natuur kan nieuw worden aangelegd. Als dit ten behoeve van natuurontwikkeling gaat, kan hier ontheffing voor worden verleend. Voorwaarden waaraan moet worden voldoen worden genoemd in de bijlage van het bestemmingsplan.

(Bron: www.marum.nl; www.grootegast.nl; www.provinciegroningen.nl)

6. Oplossingen voor knelpunten

Het vorige hoofdstuk heeft de knelpunten van het onderzoeksgebied behandeld. Oplossingen kunnen worden gerealiseerd door landschappelijke aanpassingen.

In dit hoofdstuk worden de wensen per gebied geanalyseerd. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de groeimogelijkheden van Trimunt, Jiltdijksheide en het Haarsterbos.

Ten slotte wordt antwoord gegeven op de vraag of veranderingen het gebied een positieve impuls kunnen geven. Antwoorden op deze vragen zijn ontstaan aan de hand van gesprekken met stakeholders, een eigen inventarisatie en ervaringen.

6.1 Wat zijn de wensen van het gebied?

6.1.1 Trimunt

Het ruimtegebruik in het bosgebied van Trimunt is niet goed georganiseerd vanwege het gebrek aan areaal.

Er is behoefte aan een groter en beter padennetwerk zodat de recreatiedruk in het gebied zal afnemen. Meer picknickplekken zijn gewenst. Ruiters, hondenbezitters en wandelaars maken in Trimunt gebruik van dezelfde paden. Vandaar dat een duidelijke onderverdeling in paden gewenst is. Doordat het bos relatief klein is, is er weinig ruimte om een scheiding te maken tussen ruiterspaden en wandelpaden. Het bosgebied vraagt om uitbreiding.

De crossbaan heeft naast positieve ook negatieve gevolgen voor het gebied. Het gebied leent zich uitstekend als ruig crossterrein en heeft veel clubleden. Echter is het gewenst dat er gezocht wordt naar een oplossing voor de geluidsoverlast, zodat wandelaars in alle rust kunnen recreëren. Het plaatsen van geluidswallen kan een oplossing zijn.

Wensen samengevat:

- uitbreiding van het bosgebied
- efficiënter ruimtegebruik
- meer picknickplekken
- groter en beter padennetwerk
- goede onderverdeling in paden
- oplossing voor geluidsoverlast van crossbaan

6.1.2 Jiltdijksheide

Er moet een oplossing komen voor alle negatieve invloeden (inspoeling en fluctuatie in het grondwaterpeil) tussen het heidegebied en de omringende landen. Mogelijk kan een bufferzone (beschermingsgebied) oplossing bieden.

Het heidegebied wenst een gebiedseigen peil, waardoor de natte en droge heide zoals het er nu groeit blijft gehandhaafd. Ook moet de minerale inspoeling door omringende landbouwpercelen worden voorkomen.

Wensen samengevat:

- Negatieve invloeden omringende landen ten opzichte van het heidegebied beperken (Bufferzone)

6.1.3 De Haar

Net als Trimunt, wordt ook De Haar druk bezocht in de warmere maanden van het jaar. Het recreëren wordt beperkt door ruimtegebrek, vandaar dat uitbreiding van het Haarsterbos gewenst is. De Haar bezit al een aantal picknickplekken, maar volgens de geïnterviewden is er behoefte aan uitbreiding van het aantal plekken.

Gemeente Marum heeft plannen om huizen voor landelijk wonen te bouwen aan de rand van het Haarsterbos. Veel bewoners zien deze plannen niet positief tegemoet. De bosrijke omgeving wordt hierdoor verstoord. Uitgezocht kan worden of het echt noodzakelijk is om hier huizen te bouwen, of dat er misschien betere alternatieven zijn waar ook landschappelijk gewoond kan worden. Als alternatief is de locatie aan de Haarsterweg genoemd (Bron: Berend Kingma). De percelen ten zuiden van het Haarsterbos lenen zich uitstekend voor de vernieuwde inrichting van het beekdal van het Oud Diep. Dit past in de plannen van het Waterschap Noorderzijlvest om het vroegere karakter van de beek terug te brengen.

Wensen samengevat:

- uitbreiding Haarsterbos
- meer picknickplekken
- alternatieve locatie voor nieuwe woningen vinden
- terugbrengen landschappelijke karakteristieken van het beekdal Oud Diep

6.1.4 Tussengebied

Het open boerenlandschap is karakteristiek voor dit gebied. Bewoners hechten duidelijk waarde aan het open landschap, het is een stukje waardevolle cultuurhistorie wat men niet graag ziet veranderen.

Het gebied ligt centraal, en biedt veel kansen om een goede overgang of verbinding te maken met de andere gebieden. Eén van de ideeën die hiervoor is ontstaan, is de komst van een golfbaan (Bron: Nico Boele, SBB). Rekening houdend met de toenemende recreatiedruk is het gebied ook geschikt voor minicampings (Bron: Dirk Bos, recreatiepark Strandheem). Er is behoefte aan meer wandel- en fietspaden over agrarische grond, waardoor er een betere ontsluiting ontstaat met overige gebieden en toeristen een betere kijk krijgen op het boeren. De gemeenten staan positief tegenover kleine recreatieondernemers en zijn bereid om mee te werken aan nieuwe initiatieven die mogelijk het gebied kunnen versterken.

Wensen samengevat:

- een nieuwe landschappelijke inrichting, zonder dat het open karakter verdwijnt
- ontwikkelen tot een overgangsgebied
- betere ontsluiting door middel van meer wandel- en fietspaden
- minicampings
- nieuwe gebiedsversterkende initiatieven

6.1.5 Elementen uit de WO II

De elementen uit de WO II, waaronder bunkers, mitrailleurs- en radarposten kunnen een flinke opknapbeurt gebruiken. Het is toch gebleken dat veel mensen waarde hechten aan deze cultuurhistorische restanten. Bewoners zien graag dat de objecten ten zuiden van de A7

rijksweg de A7 weer hersteld worden in de oude staat van vroeger, gekoppeld aan een nieuwe functie. Onder genoemde nieuwe functies vallen o.a. een picknickplek en een expositieruimte. De bunkers staan regelmatig vol met water, hier moet een oplossing voor komen in de vorm van een goede drainage.

De objecten ten noorden van de A7 maken tegenwoordig deel uit van de crossbaan en dit lijkt door de omgeving geaccepteerd te worden. De bunkers die aan de rand van dit terrein staan, kunnen hersteld worden.

Wensen samengevat:

- objecten uit de WO II opknappen
- zorgen voor een goede drainage (gebied ten zuiden van de A7)
- elementen WOII een nieuwe functie geven

6.1.6 Overige

Hieronder volgt een opsomming van wensen die zijn voortgekomen uit interviews met belanghebbenden en betrokkenen (stakeholders).

- waterberging; Waterschap Noorderzijlvest is op zoek naar kleine waterbergings gebieden
- vogelkijkhutten; deze kunnen op meerdere plekken geplaatst worden waardoor vogels gespot kunnen worden en er een mooi uitzicht ontstaat over het gebied
- haven; aan de westkant van de bunkers bij de zandafgraving. Ontsluiting mogelijk met Bakkeveen voor bootjes
- promotie paden; er kan meer en beter reclame gemaakt worden voor het prachtige padennetwerk. Betere samenwerking met de VVV
- speeltuin; voor kinderen toevoegen aan bunkers
- restaurant of hotel; langs de A7
- campings; tussen Strandheem, Trimunt en Jiltdijksheide
- vispassages; in het Oud Diep
- faunastrook; een strook aan weerszijden van het Oud Diep die niet betreedbaar is voor mensen
- faunapassages A7
- geluidswallen A7
- grafheuvels; ten zuiden van de Haar, terug brengen in de oude staat
- ontsluiting; het gebied kan een betere verbinding krijgen met toerisme vanuit het zuiden (Bakkeveen, Duurswoude)

6.2 Zijn er groeimogelijkheden voor de drie gebieden, Trimunt, Jiltdijksheide en De Haar?

De vraag is of de gebieden Trimunt, Jiltdijksheide en De Haar mogelijkheden hebben ter uitbreiding. Deze mogelijkheden zijn onderzocht na gesprekken met belanghebbenden en experts. Echter is veel grond waarop de uitbreidingen plaats moeten vinden in eigendom van agrariërs. Perceelsverkoop of –ruil is een oplossing.

Uitbreidingskansen worden hieronder per gebied verder toegelicht. Het zijn slechts mogelijkheden en er is nog niet getoetst op de haalbaarheid van deze plannen. De plannen kunnen gecombineerd worden. Er is rekening gehouden met de volgende criteria:

- **meer body en uitstraling;** uitbreiding, waardoor er meer mogelijkheden zijn op het gebied van recreatie en toerisme en het gebied meer uitstraling krijgt.
- **ruimtelijk inpasbaar;** de groeimogelijkheden moeten ruimtelijk inpasbaar zijn, passend of vergelijkbaar met de huidige situatie.
- **vernieuwend;** vernieuwende elementen kunnen voor een verfrissende uitstraling zorgen en een nieuwe impuls.
- **eigen visie en visie van geïnterviewden;** vanuit de opleiding Plattelandsvernieuwing hebben we een bepaalde visie ontwikkeld op het gebied van ruimtelijke ordening. (Inrichtingsontwerpen realiseren in samenspraak met actoren. Door interactief te werk te gaan ontstaat een beter plan. Het is zorgvuldiger afgestemd op de situatie van betrokkenen, waardoor draagvlak ontstaat. Ook moeten de plannen visueel inpasbaar zijn in het gebied.)
- Onze eigen visie hebben we gecombineerd met ideeën van geïnterviewden die voor een groot deel bestaan uit gebiedskenners.

Groeimogelijkheden Trimunt:

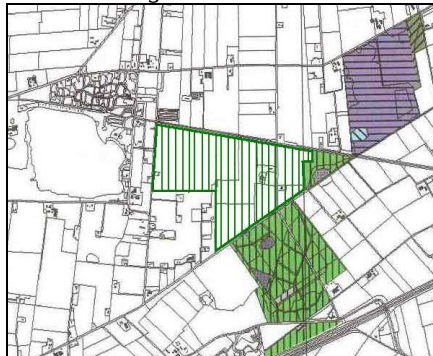
Groeimogelijkheden voor Trimunt liggen o.a. ten noorden van Trimunt richting Strandheem. De percelen die tussen deze gebieden liggen worden gebruikt voor land- en akkerbouw, maar staan bekend als ‘slechte’ en ‘minder goed bewerkbare’ grond. Bosuitbreiding zorgt hier voor een eenheid tussen vier gebieden, namelijk: Trimunt, Jiltdijksheide, de voormalige stortplek en recreatiepark Strandheem. De ecologische waarde zal toenemen en de recreatieruimte wordt vergroot.

Uitbreidingskansen Trimunt:

Huidige situatie

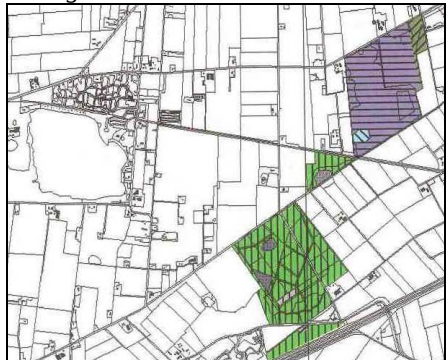
Na uitbreiding

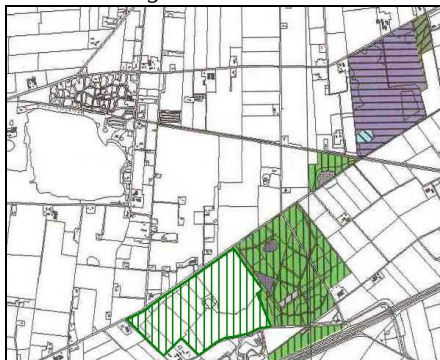
Andere kansen voor uitbreiding liggen ten westen van Trimunt richting het oude kloosterterrein. Deze percelen worden ook gebruikt voor land- en akkerbouw. Een groot

voordeel van uitbreiding in deze richting is dat er maar één bedrijf op de rand van het gebied is gevestigd.

Huidige situatie

Na uitbreiding

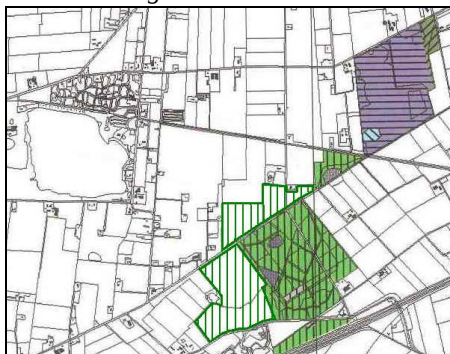

Bij de onderstaande inrichting is vooral rekening gehouden met praktische overwegingen. De percelen liggen rondom het bosgebied waardoor het huidige Trimunt het centrale deel blijft. Tevens staan de percelen in verbinding met het bosje van de voormalige stortplek en Jiltdijksheide. Ook zal de crossbaan beter worden aangekleed met groen. Het zal minder opvallen dat er zich een crossbaan bevindt. In dit plan is tevens rekening gehouden met agrariërs; de bedrijven vallen niet binnen deze uitbreiding.

Huidige situatie

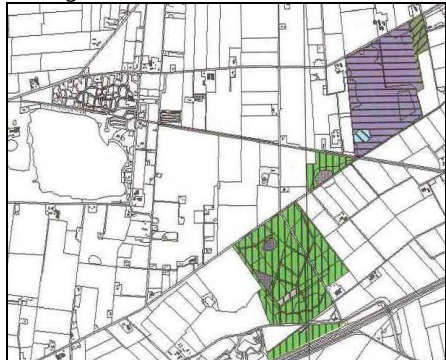

Na uitbreiding

Andere uitbreidingsmogelijkheden liggen in het agrarische gebied ten oosten van Trimunt. Hiermee wordt de huidige oppervlakte van het bos verdubbeld. De verbinding met Jiltdijksheide zal in het geval van deze uitbreiding worden verbeterd.

Huidige situatie

Na uitbreiding

Er kan ook gekozen worden om slechts één aangrenzend perceel bij het bosgebied te betrekken maar het bosgebied zal dan nauwelijks in grote toenemen en het is dan maar de vraag of de recreatiedruk zal afnemen. Voordeel hiervan is dat er maar slechts één perceel aangekocht hoeft te worden.

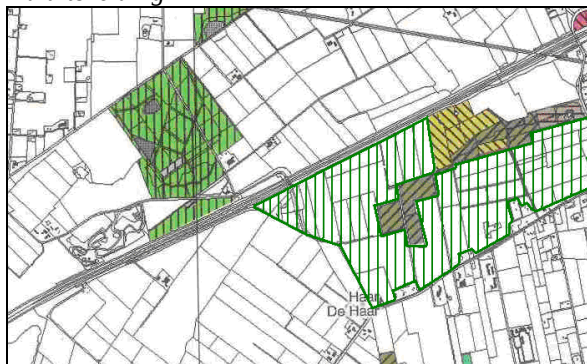
Groeimogelijkheden De Haar:

Uitbreiding van De Haar zou bij voorkeur kunnen richting de provincie Friesland. De oppervlakte wordt in onderstaande uitbreiding flink vergroot, waardoor de recreatieve en ecologische waarde toeneemt. Er is niet gekozen voor het maïspaneel ten noorden van het Haarsterbos, omdat deze grond zich uitstekend leent voor herstel van het beekdal van het Oud Diep. Het zijn lager gelegen percelen en maakten voor de kanalisering van de beek ook deel uit beekdal. (Bron: hoogtekaart, bijlage II)

Huidige situatie

Na uitbreiding

Groeimogelijkheden Jiltdijksheide:

Jiltdijksheide is een gesloten gebied, het is niet toegankelijk voor toeristen. Deze regelgeving is in handen van Staatsbosbeheer. Paden rondom het gebied geven bezoekers wel de gelegenheid om dit stukje cultuurhistorie van buitenaf te aanschouwen.

In onderstaande afbeelding wordt het heideterrein circa driemaal zo groot. Jiltdijksheide zal hierdoor meer body krijgen. Daar staat wel tegenover dat er een goede tegemoetkoming moet zijn voor de agrariër die zijn land afstaat.

Uitbreidingskansen Jiltdijksheide:

Huidige situatie

Na uitbreiding

6.3 Kunnen de landschapswaarden behouden blijven en eventueel versterkt worden?

De landschapswaarden welke in dit hoofdstuk worden genoemd zijn belangrijk voor het projectgebied. Ze hebben allemaal een eigen functie, waarmee ze van waarde zijn voor het gebied. Behoud van deze landschapselementen ligt in de meeste gevallen in handen van particulieren. Doordat de genoemde landschapswaarden van belang zijn voor het gebied, is behoud ervan essentieel.

Bij eventuele uitbreidingen of aanpassingen zal er rekening moeten worden gehouden met de huidige karakteristieke stijl, het moet landschappelijk inpasbaar zijn. Tevens wordt er in dit hoofdstuk aandacht geschonken aan de mogelijkheden voor versterking van de landschapswaarden.

6.3.1 Cultuurhistorische waarden

Zoals in hoofdstuk 2 is beschreven is het projectgebied rijk aan cultuurhistorie. Onder cultuurhistorie wordt verstaan, alle historische fenomenen die met de mens te maken hebben. In het 400 ha groot gebied zijn verschillende sporen te vinden van menselijke activiteiten uit het verleden.

Kloosterterrein:

Het terrein heeft in het verleden een belangrijke waarde gehad, maar gezien het geringe restant biedt deze plek weinig mogelijkheden voor landschappelijke versterking.

Alleen de grachten van het oude kloosterterrein zijn deels nog zichtbaar:

Elementen uit de WO II:

Behoud ervan is zeker een optie, mede omdat het een belangrijke recreatieve en toeristische trekpleister kan worden. Indien de restanten uit de WO II deel uitmaken van een landschappelijke impuls, is renovatie van wezenlijk belang.

Elementen uit de WO II ten noorden van de rijksweg de A7:

Elementen uit de WO II ten zuiden van de rijksweg de A7:

Houtwallen en –singels:

Doortrekken van elzensingels is een manier om de groenstructuur op te waarderen. Zo ontstaat er een beter groennetwerk, wat tevens ten goede komt van de passage van fauna naar andere gebieden.

Karakteristieke elzensingels in het landschap:

Trambaan:

Een betere ontsluiting met andere gebieden zou voor versterking kunnen zorgen, waarmee meer ommetjes worden gecreëerd.

Voormalige trambaan:

Heidegebied Jiltdijksheide:

Om het heidegebied in huidige staat te onderhouden, zullen er een aantal aanpassingen moeten plaatsvinden. Jiltdijksheide is een heideterrein met een rijke geschiedenis en ook de lokale bevolking is erg gehecht aan het gebied. Uitbreiding zou versterking kunnen betekenen, maar Staatsbosbeheer wenst de toegang tot het gebied beperkt te houden vanwege natuurlijke waarden.

Een ruimtelijke impressie van het heidegebied:

6.3.2 Natuurlijke waarden

Beek het Oud Diep:

Waterschap Noorderzijlvest is momenteel bezig met opwaardering van het Oud Diep. Daarbij wordt onderzocht of de beek weer de oorspronkelijke meanderende vorm terug kan krijgen.

Het meanderende karakter van de beek is verdwenen:

Landbouwgebied:

In de driehoek Trimunt, Jiltdijksheide en De Haar wordt landbouw bedreven. Het Westerkwartier staat ook bekend om haar agrarische activiteiten. In het projectgebied wordt vooral landbouw bedreven in het beekdal van het Oud Diep (tussengebied). Deze gronden zijn uitermate geschikt voor grasland. De landbouw is één van de economische dragers van het gebied, en men ziet dit niet graag verdwijnen. Koeien in de wei is karakteristiek voor de streek.

Landbouwgebied wordt gekenmerkt door open landschap met vee:

Trimunt:

Het gebied staat bekend om haar bosrijke omgeving met een netwerk van wandelpaden. Er komen ieder jaar veel bezoekers, met een toenemende recreatiedruk als gevolg. Een oplossing hiervoor is uitbreiding van het bosgebied en het aanleggen van meer wandelpaden en een beter padennetwerk. Hierdoor zal de rust terugkeren en de uitstraling van het gebied toenemen. Uiteindelijk zal de recreatiedruk ook afnemen. Deze veranderingen kunnen een versterkende functie voor het gebied hebben.

Aan de rand van het bosgebied Trimunt:

De Haar:

Het gebied kan versterkt worden door uitbreiding. Mogelijk zijn de percelen die in het beekdal van het Oud Diep liggen, geschikt voor de herinrichting van het beekdalsysteem.

Aan de rand van het bosgebied De Haar:

6.3.3 Overige landschapswaarden

Rijksweg A7:

Versterking van de rijksweg is mogelijk doormiddel van realisatie van voorzieningen voor de weggebruikers. Hierbij kan gedacht worden aan overnachtingaccommodatie of een restaurant.

Rijksweg de A7:

Bebouwing:

Het gebied is rijk aan agrarische bedrijven en vrijstaande woningen. De bewoners zijn in veel gevallen eigenaar van de omringende landerijen. Zoals ook in het gemeentelijke beleid is genoemd kan er nieuwe bebouwing worden gerealiseerd in het landelijke gebied, maar dat dient dan wel aan te sluiten op de huidige bouwstijl.

Bebouwing met een landschappelijk karakter:

6.4 Ideeënmatrix

De ideeën van stakeholders die in voorgaande hoofdstukken zijn genoemd worden in onderstaande matrix weergegeven. Er is gekozen voor een matrix omdat het een duidelijk en overzichtelijk beeld schets van de plannen en hoe deze gerealiseerd kunnen worden. De ideeën zijn onderverdeeld in de volgende sectoren: recreatie, natuur, landbouw, cultuurhistorie en wonen. De manier waarop deze plannen gerealiseerd kunnen worden is aangegeven in de matrix. Daarbij is onderscheid gemaakt in uitbreiding oppervlakte, verbetering inrichting en aanpassen beheer. Per idee worden de eerst betrokkenen benoemd, onderverdeeld in overheid, particulier en PPS. Een aantal ideeën worden visueel weergegeven op gebiedskaarten, terug te vinden in hoofdstuk 6.5.

	Aandachtspunten	Locatie	Uitbreiding Oppervlakte /Reserveren ruimte	Inrichting verbeteren / restaureren	Beheer aanpassen / formuleren	Eerst verant- woordelijke
Recreatie en Toerisme	Verbindingszones	Tussen Trimunt, De Haar en Jiltdijksheide	X	X		Overheid
	Vogelkijkhut realiseren in vogelrijke gebieden	Bij de zandafgraving ten zuiden van de A7 en bij de dobbe ten westen van Trimunt		X		Overheid
	Een haven realiseren bij de zandafgraving. Ontsluiting mogelijk met Bakkeveen voor bootjes	Aan de westkant van de bunkers ten zuiden van de A7, bij de zandafgraving		X	X	Overheid
	Promoten en stimuleren kleine campings	Door het hele gebied	X			Overheid
	Minicampings	Tussen Strandheem, Trimunt en Jiltdijksheide	X			PPS***
	Een restaurant of hotel	Langs de A7	X			PPS
	Picknickplekken	In Trimunt, de Haar en bij de bunkers	X			Overheid
	Crossbaan verplaatsen of niet?	Een geschikte locatie moet onderzocht worden		X		Overheid
	Speeltuin voor kinderen bij de bunkers	Ten zuiden van de A7 en ten oosten van de zandwinning		X		PPS

Recreatie en Toerisme	Aandachtspunten	Locatie	Uitbreiding Oppervlakte /Reserveren ruimte	Inrichting verbeteren / restaureren	Beheer aanpassen / formuleren	Eerst verant- woordelijke
	Strandheem uitbreiden	Richting Trimunt	X			Particulier
	Golfbaan realiseren	ten westen van Jiltdijksheide en ten noorden van Trimunt	X			PPS
	Bosuitbreiding van De Haar (is momenteel maïsgrond)	Tussen het bosgebied van de Haar en de A7	X			PPS
	Elzensingels uitbreiden; karakteristiek voor de omgeving	Vanuit de Haar richting de bunkers ten zuiden van de A7	X			PPS
	Pitch en putt baan	Tussen Strandheem en Trimunt		X		Particulier
	Chalets plaatsen	Ten oosten van Strandheem		X		Particulier
	Toerisme (fiets- en wandelpaden) vanuit het zuiden verbinden met Trimunt	Vanaf Bakkeveen en Duurswoude richting Trimunt	X			Overheid
	Goede paden verbinding vanuit Strandheem	Tussen Strandheem en Trimunt	X			Overheid
	Fiets- en wandelroutes langs bijzondere landschapselementen	Door het hele gebied	X			Overheid
	Pingo('s) aandacht geven voor toerisme (vogelkijkhut, picknickplek)	Ten westen van Trimunt			X	Overheid

Recreatie en toerisme	Aandachtspunten	Locatie	Uitbreiding Oppervlakte /Reserveren ruimte	Inrichting verbeteren / restaureren	Beheer aanpassen / formuleren	Eerst verantwoordelijke
	Meer aandacht voor wandel- en fietsroutes	In het gehele gebied			X	Overheid
Natuur	Groene verbindingszone	Vanuit Friesland richting Marum langs het Oud Diep	X			Overheid
	Faunastreek aanbrengen	Langs het Oud Diep			X	Overheid
	Faunapassages aanbrengen	Onder / over A7	X			Overheid
	Vispassages aanbrengen	In het Oud Diep		X		Overheid
	Oude karakter van de beek het Oud Diep herstellen	In en langs het Oud Diep		X		Overheid
	Heidegebied van Jiltdijksheide uitbreiden	Ten oosten van Jiltdijksheide	X			PPS
	Zandafgraving een ecologische betekenis geven in de toekomst	Aan de westkant van de bunkers ten zuiden van de A7			X	Overheid
	Waterberging; Waterschap Noorderzijlvest is op zoek naar kleine waterbergings gebieden	Door het hele gebied, langs het Oud Diep	X			PPS
Landbouw	Een goede balans behouden tussen natuur/ recreatie en landbouw. Landbouw moet belangrijke economische drager blijven	In het Tussengebied			X	PPS
Cultuur-historie	Grafheuvels terug brengen in de oude staat	Ten zuiden van De Haar		X		PPS

Cultuur- historie	Aandachtspunten	Locatie	Uitbreiding Oppervlakte /Reserveren ruimte	Inrichting verbeteren / restaureren	Beheer aanpassen / formuleren	Eerst verant- woordelijke
	Historische waarde kloosterterrein herstellen	Ten westen van Trimunt		X		PPS
	Bunkers renoveren	Ten zuiden van de A7		X		PPS
	Bunkers benutten voor een expositieruimte	Ten zuiden van de A7			X	PPS
	Een betere ontsluiting realiseren bij de bunkers, voor fietsers en wandelaars	Ten zuiden van de A7, richting de bunkers			X	Overheid
	Betere drainage bij de bunkers	Ten zuiden van de A7			X	PPS
Wonen	Huizenbouw (landschappelijk wonen)	Aan de rand, ten zuiden van De Haar		X		Overheid
Overig	Geluidswal	Langs de A7		X		Overheid

*** Publiek Private Samenwerking: Samenwerkingsvorm tussen overheid en één of meer private ondernemingen.

6.4.1 Toelichting Ideeënmatrix

Wat uit de bovenstaande matrix opgemaakt kan worden is, dat veel van de genoemde aandachtspunten gericht zijn op oppervlakte uitbreiding of het reserveren van ruimte. De overheid blijft in de meeste gevallen eerst verantwoordelijke. Echter bij de knelpunten en oplossingen zijn verschillende partijen betrokken. Publiek-private samenwerking zal daarom van groot belang zijn bij het verder tot ontwikkeling brengen van het gebied.

6.5 Ideeën in beeld

In de voorgaande hoofdstukken zijn alle ideeën en uitbreidingen onder woorden gebracht en toegelicht. De lezer zal ongetwijfeld gedurende het lezen een denkbeeldige visie vormen van hoe deze plannen gerealiseerd kunnen worden. Om een beeld te krijgen van hoe het gebied er uit kan komen te zien, zijn er een drietal kaarten gemaakt.

De volgende kaarten worden onderscheiden:

- *Figuur 5.1: Gewenste uitbreiding Trimunt e.o. en herstel Oud Diep: op deze kaart worden alle behandelde uitbreidingen visueel gepresenteerd. Daarnaast wordt ook het herstel van de beek Het Oud Diep (schematisch) weergegeven.*
- *Figuur 5.2: Ideeën in beeld (indicatief): hierop worden alle (de door actoren genoemde) ideeën weergegeven. De symbolen die verspreidt over de kaart staan, geven indicatief de locatie van de ideeën weer. (Het wil dus niet zeggen dat de plek waarop het symbool van een minicamping wordt weergegeven ook daadwerkelijk de meest geschikte plek is. Dit zal onderzocht moeten worden. Daarnaast kunnen sommige ideeën vaker toegepast worden in het gebied).*
- *Figuur 5.3: Ideeën verbeeld (indicatief): een fotocollage maakt in een oogopslag duidelijk hoe ideeën er in de praktijk uit kunnen zien. De ideeën worden rondom weergegeven met een pijl die indicatief de plek aanwijst.*

7. Organisatie

Bij voortzetting van het project is er een organisatie nodig waarbij bottom-up wordt gewerkt. De problemen, oplossingen en kansen dienen bij de bron aangepakt te worden. Een werkgroep bestaand uit vertegenwoordigers van de streek kunnen een belangrijke rol gaan innemen. Zij kunnen er ondermeer voor zorgen dat de lokale democratie versterkt wordt, met betrekking tot het projectgebied.

Hoe er bij deze aanpak kan worden gewerkt wordt in dit hoofdstuk behandeld.

Gebiedsgroep:

- De gemeenten (Marum & Grootegast) zouden in samenspraak met de Werkgroep Streek Initiatief een werkgroep kunnen vormen, bestaand uit mensen en vertegenwoordigers van organisaties die direct betrokken en belanghebbend zijn bij het gebied Trimunt en omstreken. De werkgroep zou kunnen uitgroeien tot een formele gebiedscommissie die adviseert aan gemeente en provinciaal bestuur ten aanzien van ontwikkeling van het gebied (restauratie, herinrichting en beheer). Mogelijk kan het project worden voorbereid en uitgevoerd als onderdeel van het Leaderprogramma, waarbij tevens de kosten van het project inclusief coördinatie kunnen worden ondergebracht.
- De werkgroep stelt een (mogelijk o.l.v. een deskundige) een agenda op voor verdere planontwikkeling en uitvoering. Tevens stelt de werkgroep de grenzen van haar taak gebied samen en inclusief taakverdeling.
- Vanuit de werkgroep is het aan te bevelen een of meer informatie/brainstorm bijeenkomsten te organiseren. Vervolgens kunnen er workshops gehouden worden, waarbij duidelijk wordt, wie voor wat iets kan betekenen. Uiteindelijk zal duidelijk worden wie welke taak kan en of wil uitvoeren.
- Bijgaand onderzoeksrapport, inclusief ideeënmatrix wordt als een bron van inspiratie aanbevolen voor diegenen die er mee aan de slag gaan. De ideeënmatrix kan een gespreksleidraad zijn voor de werkgroep en/of commissie. De werkgroep kan zich uitspreken over met welke prioriteit een bepaald onderdeel uitgevoerd kan of moet worden.
- De werkgroep die mogelijk uitgroeit tot een (formele) commissie kan de planvoorbereiding en planuitvoering (het maken van een projectplan) tot haar verantwoordelijkheid rekenen.
- Uit haar midden wijst de werkgroep een professionele (betaalde) ‘trekker’ of “coördinator” aan, die er voor zorgt dat het proces wordt gecoördineerd het projectplan wordt uitgevoerd, iemand die er op toe ziet dat er vervolgstappen worden genomen.

Taken van de gebiedsgroep:

- Als eerste dienen betrokkenen en bewoners zich uit te spreken over inrichting en beheer van het gebied. Herbestemmen, restaureren en herinrichten dient echter door gemeenten en of de provincie te worden voorbereid. Dat wil zeggen reserveren van financiële middelen op de begroting van de gemeenten, voorbereiden van mogelijke

bestemmingsplanwijzigingen, voorbereiden iets te gaan doen met de elementen uit de WOII ten zuiden van de A7 en bevorderen van de bereikbaarheid.

- Voorstudie (laten) doen naar uitbreiding en een betere ruimtelijke organisatie van het bosgebied van Trimunt en De Haar. Hierdoor zal de recreatiedruk kunnen afnemen en wordt het gebied aantrekkelijker voor een groter publiek.
- Gebruik maken van beleidskaders die inmiddels zijn vastgesteld, waaronder de realisatie van de verbindingzones tussen Trimunt, Jiltdijksheide en De Haar. Meeliften met projecten die in ieder geval worden uitgevoerd, kan uit kosten overweging van belang zijn.

8. Conclusies en aanbevelingen

De conclusies en aanbevelingen zijn opgesteld aan de hand onze inventarisatie en analyse van waarden, functies en wensen van en vanuit het gebied. De aanbevelingen zijn onderverdeeld in waarden en functies en inrichting.

Conclusies

Waarden en functies

Het gebied Trimunt e.o. is waardevol voor landbouw, natuur, recreatie en in het bijzonder cultuurhistorie. Inrichting en het beheer van het gebied sluiten momenteel niet goed aan bij de functies van het gebied.

- De veelheid van functies van het gebied, en de toestand waarin agrarische, ecologische, cultuurhistorische en recreatieve waarden zich bevinden zijn belangrijke argumenten om initiatieven te nemen om de inrichting- en beheerssituatie van het gebied te verbeteren.

Wensen

Vanuit het gebied zijn er een aantal wensen en behoeftes ontstaan om landschappelijke veranderingen toe te passen. Aan de hand van gesprekken met betrokkenen en bewoners uit het gebied is er een wensenlijst met de vaakst genoemde wensen samengesteld. De meest genoemde wensen zijn: De meeste aandacht gaat uit naar de volgende wensen:

- uitbreiding Trimunt, De Haar en buffering Jiltdijksheide
- de cultuurhistorie meer tastbaar maken in het gebied
- het gebied recreatief aantrekkelijker maken; betere ontsluiting, meer fiets- en wandelpaden

Aanbevelingen (vervolgstappen)

- Ga met het rapport het gebied in ook om draagvlak te verwerven voor gebiedsontwikkeling!
- Richt een werkgroep op!
- Zorg er voor dat de werkgroep professioneel wordt ondersteund.
- Bespreek in de werkgroep waarden en functies van het gebied.
- Stel een projectplan op!
- Voer het projectplan uit!

9. Literatuurlijst en bronnen

Internet

- <http://www.ruimtexmilieu.nl/>
- <http://www.marum.nl/>
- <http://www.grootegast.nl/>
- <http://www.provinciegroningen.nl/>
- <http://www.noorderbreedte.nl/>
- <http://www.strandheem.nl/>
- <http://www.westerkwartier.org/>
- <http://www.ahn.nl>

Geïnterviewden

- Nico Boelie, Staatsbosbeheer
- Berend Kingma, oud wethouder Marum
- Harm Bekkema, amateurhistoricus
- Tina de Jong, waterschap Noorderzijlvest
- Dirk Bos, recreatiepark Strandheem
- Miranda van der Zee, gemeente Marum
- Martien van der Laan, gemeente Marum
- Klaas van der Veen, gemeente Grootegast

Literatuur

- B.Peijssel, P. van der Wal, Waterberging in het Zuidelijk Westerkwartier, *welke meerwaarde is er in het ZWK te halen in combinatie met waterberging?* Hogeschool Van Hall Larenstein, Leeuwarden, 2006
- J. Bakker, ZWK..... Het andere Groningen, *onderzoek naar de promotie van het Zuid Westerkwartier*, Hogeschool Larenstein, Deventer, 2005
- E. Venema, Projectstage Witpaard – Partners, Hogeschool Van Hall Larenstein, Leeuwarden, 2008

Bijlagen

Bijlage I, interviews

Bijlage II, hoogtekaart Trimunt e.o.

Gesprek met Berend Kingma, Marum (oud wethouder Marum).

Berend Kingma, oud wethouder van Marum en amateur historicus, is zeer geïnteresseerd in de cultuurhistorie. Daarnaast heeft Kingma bijzonder veel affiniteit met het klooster ten westen van Trimunt.

Gedurende het gesprek met Kingma is het volgende duidelijk geworden:

Kloosterterrein:

De grond waarop vroeger het klooster “Tribus montibus” heeft gestaan, is nu in handen van een agrariër. De eeuwen oude gebouwen hebben plaats gemaakt voor agrarische bebouwing en slechts alleen de contouren in het landschap zijn nog terug te vinden.

Echter heeft het kloosterterrein een grote historische waarde voor dit gebied. Volgens Kingma zijn er kansen om bepaalde aspecten van vroeger weer terug te brengen in het landschap zodat het oude kloosterterrein zijn waardevolle karakter weer terugkrijgt.

De volgende kansen ziet Kingma voor het “oude” kloosterterrein:

- De nog aanwezige grachten uitbaggeren en hertstellen in de oude staat,
- Verbinding maken (route) met andere kloosters richting Duitsland,
- Eiken rondom het erf planten, zoals het vroeger is geweest. Deze eikensingels zouden door Staatsbosbeheer aangekocht kunnen worden zodat zij ook het onderhoud kunnen verzorgen. Daarnaast ziet Kingma kansen om een zandreed naast de eikensingels aan te brengen, zodat dit toegankelijk kan worden voor toerisme.

Daarnaast vindt Kingma het belangrijk dat het gebied kleinschalig blijft, waardoor haar gemoedelijke karakter wordt behouden. Hij verwacht dat de agrariër die hier nu boert, binnen een aantal jaren zal stoppen, waardoor er mogelijk nieuwe kansen voor komen.

Algemene landschapsinrichting:

Het gebied wat ten zuiden van de A7 ligt, is altijd een open gebied geweest en volgens Kingma moet dit ook in de toekomst zo blijven. Alleen het stuk grond grenzend aan de A7, ten westen van Trimunt, waarop enkele bunkers staan zou iets aangepast kunnen worden.

Jaren geleden sierden stroken bomen het landschap. Hierbij kan gedacht worden aan houtsingels en houtwallen welke toen als veeafscheiding en brandhout fungeerden. In de loop van de jaren is er veel hout in de kachel beland en zijn er veel singels gerooid. Dit heeft er voor gezorgd dat karakteristieken in landschap zijn verdwenen.

Een aantal plekken lenen zich uitstekend voor nieuwe aanplant van bomen, zodat het oude karakter van het landschap min of meer weer in ere wordt hersteld. Dit zorgt er ook voor dat er meer CO2 kan worden omgezet, aldus Kingma. Deze singels kunnen onderhouden worden door Staatsbosbeheer.

Landbouw:

Kingma vindt het belangrijk dat er altijd een goede balans is in het gebied tussen de landbouw/ recreatie en (natuur)beheer. Daarbij moet de landbouw wel de economische drager blijven, ondanks de naderende concurrentie van andere sectoren (natuur en recreatie).

De drie grotere agrariërs centraal gelegen tussen Trimunt, Jiltdijksheide en De Haar kunnen voor problemen gaan zorgen gezien de inrichtingsmogelijkheden voor een gebiedsvisie. Er zal overleg moeten plaatsvinden met de betreffende boeren, zodat bepaalde ideeën als een kans

kunnen worden gezien en niet als bedreiging. Er kunnen ideeën aangedragen worden over een andere bedrijf- of neventak en er kan ook gesproken worden over mogelijke kavelruil.

Als deze boeren kenbaar maken dat ze mogelijk in de toekomst willen meewerken aan een nieuwe inrichting, dan is het makkelijker om een realistische visie te schrijven waar boeren zelf ook iets aan hebben.

Elementen WOII:

Deze zeven bunkers ten westen van de A7 hebben vroeger in de WO II een belangrijke functie gehad ter bescherming van het gebied. In de oorlog zijn hier zestien mensen geliquideerd. De bunkers hebben een historische en emotionele waarde, het is een stukje geschiedenis wat niet verloren mag gaan volgens Kingma. De plek vraagt juist om meer aandacht.

Er zal onderzoek gedaan moeten worden naar hoe deze plek voor toerisme interessant gemaakt kan worden. De bunkers moeten een recreatieve en praktische functie krijgen. Met vlaggenmasten hoog in de lucht kan deze locatie meer uitstraling krijgen. Volgens Kingma zou een bunker bijvoorbeeld kunnen fungeren als expositieruimte, een bunker voor de opslag van vlaggenmasten en de overige bunkers kunnen dienen als picknickplek of schuilplek.

De bunkers hebben o.a. ontsluiting nodig voor toerisme. Wandelaars en fietsers kunnen deze plek wel bereiken vanuit de streek de Haar, langs de A7, maar er is geen padennetwerk wat verder met dit gebied in verbinding staat. Het pad loopt dood. Kingma verwacht meer toerisme wanneer er een goede ontsluiting is met de rest van het gebied.

Deze plek leent zich ook uitstekend voor een kleine haven. Het aangrenzende water ten westen van de bunkers (zandafgraving) kan ontsloten richting Bakkeveen waardoor deze plek bereikbaar zal worden voor bootjes.

Daarnaast zal de huidige staat van deze bunkers onderzocht moeten worden. Waarschijnlijk zullen de bunkers een opknapbeurt moeten krijgen en zal er rekening moeten worden gehouden met vandalisme. Vrijwilligers kunnen er op toezien dat deze plek geen hangplek wordt voor de jeugd en dat vernielingen zo veel mogelijk beperkt blijven.

Verder kan deze plek nog meeraandacht krijgen door de bestaande grond af te plaggen en dus terug te brengen naar de oude staat van vroeger.

Trimunt:

Dit bosgebied waar gewandeld en gefietst wordt in de warmere maanden kan ten westen van het bos worden uitgebreid, zodat het gebied grenst aan het kloosterterrein. Ten noorden van het bos ligt nog een klein bosje waar momenteel een slechte verbinding mee is. Dit kan opgelost worden door middel van nieuwe bosaanplant.

Volgens Kingma is er meer behoefte aan picknickplekken waar fietsers en wandelaars even kort kunnen uitrusten.

De crossbaan ten zuidwesten van het bosgebied, grenzend aan de A7 ziet Kingma niet als een bedreiging voor meer toerisme. De locatie van de crossbaan kent juist veel voordelen, dit houdt o.a. huizenbouw tegen in dit gebied en omdat het tegen de snelweg de A7 aanligt, zorgt dit niet voor veel extra lawaai. Daarnaast kan de crossbaan juist meer toerisme aantrekken omdat er weinig crossbanen meer zijn in de omgeving. Verplaatsen van de crossbaan lijkt

Kingma niet de juiste beslissing, het is moeilijk om een nieuwe geschikte locatie te vinden. Een crossbaan wordt vaak geassocieerd met overlast van jeugd en lawaai. Een pingoruïne ten westen van Trimunt kan meer aandacht krijgen voor toerisme, mogelijk kan een vogelkijkhut worden geplaatst zodat vogelspotters hier gebruik van kunnen maken.

De Haar:

Ten westen van het streekgebied De Haar grenst het bosgebied Haar. Het bos kan het beste worden omschreven als een dunne bosstrook parallel langs de A7. Tussen het bosgebied en de A7 is een natte zone, maar deze staat niet in verbinding met de overige waterwegen. Volgens Kingma is het goed mogelijk om ontsluiting te maken, wat er voor zorgt dat een directe verbinding ontstaat met het EHS-gebied. Dieren zoals de otter kunnen dan gebruik maken van deze natte verbinding.

Het gebied leent zich uitstekend voor het herstellen van oude landschapkenmerken zoals houtwallen en houtsingels. Kingma ziet ten westen van Haar genoeg mogelijkheden. Het landschap zal hierdoor meer zijn oude karakter terugkrijgen. Aan de rand van het bos, ten zuiden van Haar hebben vroeger grafheuvels gelegen. Kingma denkt dat het misschien voor toerisme interessant is om deze oude landschapselement terug brengen in het landschap. Mogelijk kan hier ook een wandel- of fietsroute aan gekoppeld worden.

Gemeente Marum heeft plannen voor het bouwen van nieuwe huizen aan de Verlengde Wilpsterweg grenzend aan het bosgebied. Kingma vindt dit niet een goed idee, want hierdoor zal de rust afnemen in het bosgebied. De bosrijke omgeving mag volgens Kingma niet verstoord worden door bebouwing. Een alternatieve locatie voor woningen is aan de Haarsterweg.

Jiltdijksheide:

Dit heidegebied is nog een klein restant van vroeger. Het is in beheer van Staatsbosbeheer en niet toegankelijk voor toeristen. Kingma denkt dat er kansen zijn voor dit gebied om uit te breiden naar het oosten. Om dit te realiseren moeten aangrenzende kavels van een boer worden opgekocht waar momenteel maïs op verbouwd wordt. Het nu nog kleine heideveldje krijgt op die manier meer body.

Volgens Kingma kan dit gebied goed gecombineerd worden met wandel- en fietspaden zodat ook toeristen in de toekomst kunnen genieten van dit gebied. Het gebied zal dus opengesteld moeten worden voor toerisme.

Natuur doorsteken:

Ten zuiden van de A7, aan weerskanten van de scheiding ligt een waterverbinding die volgens Kingma uitgebreid kan worden richting het EHS-gebied. Op meerdere plekken kan er een ontsluiting komen met de noordkant van de A7 in de vorm van een duiker. Dit zorgt er voor dat dieren zoals de otter veilig de A7 kunnen oversteken zonder gevaar te lopen om doodgereden te worden door auto's.

Toerisme naar Trimunt e.o. toe trekken:

Kingma denkt dat het belangrijk is dat toerisme vanuit het zuiden, in de toekomst een verbinding krijgt met omgeving Trimunt e.o. Dorpen als Bakkeveen en Duurswoude hebben veel te bieden voor toeristen. Als men er voor kan zorgen dat het toerisme langzaam naar boven wordt geschoven, zal Trimunt e.o. hier op den duur van kunnen profiteren.

Overige informatie:

De gemeente Marum is bezig met een soortgelijk project, wat gefinancierd wordt door Leadergeld. De vereniging die hier voor is opgericht, concentreert zich op de zuidzijde van ons projectgebied. Uitgangspunt van dit project is het zichtbaar maken van de historie van het gebied en versterken. Daarnaast moeten de cultuurhistorische waarden behouden worden.

Gesprek Harm Bekkema, Marum (amateur historicus).

Trimunt:

De naam Trimunt komt van Tri Montus, de drie heuvels. Deze waren vroeger goed te zien in het landschap. Tegenwoordig zijn er nog maar twee heuvels. De derde is gebruikt voor de aanleg van de rijksweg A7 en de crossbaan.

Voor 1945 was het bosgebied Trimunt een heideterrein, wat aansloot bij Jiltdijksheide. Alleen het gedeelte wat aan de tegenwoordige A7 grenst, was al bos. Voor de oorlog was Trimunt eigendom van een joodse agrariër, het heideveld werd daarom Jodenveld genoemd.

De pingoruïnes die nu nog op de kaart te zien zijn, zijn na WO II gebruikt als vuilstort. Het vuil is bedekt met leem, wat tot gevolg had dat ze dicht groeiden met bos.

Bekkema heeft een idee over een eventuele uitbreiding van het bosgebied Trimunt. De agrarische grond die ten zuidwesten ligt, is geen goede grond. Afgelopen jaar is het graan wat er op verbouwd omgeploegd omdat het niet wilde rijpen. Daarom zou het een prima locatie kunnen zijn om het bosgebied uit te breiden.

Jiltdijksheide:

Het heide gebied was vroeger eigendom van Jilt Dijk, een boer uit Opende. Hij verkocht het veen wat er werd gewonnen. Bekkema heeft verder geen ideeën over eventuele ontwikkelingen van het heideterrein.

De Haar:

De Haar ligt op een hoge zandkop. Het bos is ook niet groter geweest dan het nu is. Vroeger was het eigendom van Jappie de Boer en hij heeft het verkocht aan SBB.

Er liggen uitbreidingskansen bij De Haar, maar dan niet met bos. Richting de Scheiding zou er met houtwallen en singels een verbinding kunnen worden gemaakt. Er liggen ook plannen om bij De Haar een fietspad te realiseren. Hier ziet Bekkema geen heil in. Ten noorden van de A7 liggen voldoende fietspaden, en indien er bij de haar ook een fietspad zou komen is Bekkema bang dat er veel door motoren gebruik van zal worden gemaakt.

Zandafgraving:

De zandput is destijds afgegraven om het zand te gebruiken voor de aanleg van de A7. Volgens Bekkema is het niet mogelijk om een vaarverbinding te realiseren met de zandafgraving. Doordat er veel verschillende peilen in het gebied zijn, moet er een diepe vaart worden gegraven door de hoge zandkoppen heen, en dit is vrijwel onmogelijk, aldus Bekkema. Bij de zandput staat ook nog een bunker, welke eigendom is van de NAM (Nederlandse Aardolie Maatschappij). Deze bunker wordt gebruikt door watervleermuizen.

Bunkers:

De bunkers hebben een rijke geschiedenis. Ten tijde van de WO II werden deze bunkers gebruikt voor bescherming, voorraadbunkers. Het was een verdedigingslinie, wat gekenmerkt werd door zijn grote hoeveelheid bunkers, barakken, mitrailleursnesten, uitkijkposten en loopgraven. Er was een sportveld en een schietterrein aanwezig.

De verbindingen tussen de bunkers vond plaats via loopgraven, welke nu niet meer in het landschap terug te zien zijn. In de WO II waren er ook veel meer bunkers dan er nu staan, er zijn veel gesloopt.

De overgebleven bunkers kunnen een belangrijke functie bekleden volgens Bekkema. Er zou een bunker als expositieruimte kunnen worden gebruikt, maar dan moet er eerst grondig worden opgeknapt. Iedere bunker heeft zijn eigen verhaal, er zou op een creatieve manier aandacht aan moeten worden besteed.

De bunkers staan momenteel gedeeltelijk onder water, dus er zal eerst afgewaterd moeten worden.

De bunkers aan de noordzijde van de A7, die staan op het terrein van de crossvereniging liggen onder het zand. Ze worden gebruikt als schans voor de motorcrossers. Ook staat er nog een bunker die in gebruik is genomen als clubgebouw van de Motor Club Marum.

Tussengebied Trimunt, Jiltdijksheide en de Haar:

Hier ziet Bekkema weinig kansen wat betreft eventuele uitbreiding van de drie gebieden. Het is een laaggelegen stuk land, wat betekend dat bos en heide weinig kans heeft. Ook zijn het agrarische bedrijven met een toekomst, dus vandaar dat Bekkema daar weinig mogelijkheden ziet.

Klooster:

De grond van het kloosterterrein bestaat voornamelijk uit een armoedige zandgrond, waar een lange tijd niet geboerd is. Tegenwoordig is er nauwelijks meer wat van het klooster over. Enkele contouren werden bij de latere bouw van een melkveestal zichtbaar, maar deze zijn niet meer zichtbaar

Lijdijsk:

De Lijdijsk is een weg die ligt ten noorden van Trimunt, en ten zuiden van Jiltdijksheide loopt. Ten zuiden van de lijdijsk lagen voornamelijk de madelanden, de laaggelegen graslanden. Ten noorden van de lijdijsk was het hoogveen. De Lijdijsk had dus een waterkerende functie.

Dobbe:

Het gebied bezit een aantal dobben. Dit zijn waardevolle landschapselementen en kunnen in de toekomst mogelijk toegankelijk worden voor toerisme.

Gemeentepannen Marum:

Er zijn gemeentepannen voor Jiltdijksheide en Trimunt, om uit te breiden richting Strandheem, zodat deze toeristische plekken aaneengesloten worden. Hiervoor zal er heide en bos uitgebreid worden richting Strandheem.

Golfbaan:

Een geschikte plek voor een eventuele golfbaan is volgens Bekkema niet centraal tussen de drie gebieden. Deze plek wordt gekenmerkt door een lage ligging ten opzichte van de omringende gebieden en er wordt intensief geboerd. Een alternatieve plek is ten westen van Jiltdijksheide en ten noorden van Trimunt. De golfbaan sluit dan prima aan op de gebieden Jiltdijksheide, Trimunt en Strandheem. Daarnaast wordt hier minder intensief geboerd en zijn er meer mogelijkheden.

Gesprek met Durk Bos, Strandheem (recreatieondernemer Strandheem).

Campings:

De heer Bos denkt dat er behoefte is aan meer campings tussen Strandheem, Trimunt en Jiltdijksheide. Dit zou geen directe concurrentie opleveren maar juist het gebied toeristisch versterken. Het gaat om kleinere campings van circa 5 ha. Deze toeristen zouden gebruik kunnen maken van de accommodatie die Strandheem te bieden heeft.

De gemeente moet meer ruimte geven voor het starten van een (mini)camping. Recreatieondernemers worden vaak door tegenstrijdige regels belemmerd en communicatie tussen ondernemers en gemeente verloopt vaak stroef.

Trimunt:

Het bosgebied van Trimunt kan uitgebreid worden richting Strandheem, net als het heideveld Jiltdijksheide. Volgens Bos is dit voor toeristen erg aantrekkelijk. De wensen van SBB moeten echter niet haaks staan op de wensen van de recreatieondernemers.

Fietspaden:

Een 'witte fietsenproject', een mogelijkheid om lokaal fietsen te lenen, zou passen in de omgeving. Er zijn veel fietspaden die ontsluiting hebben met Trimunt, Jiltdijksheide en Strandheem.

De huidige fietspaden die ontsluiting hebben met Strandheem, verdienen ook meer aandacht. Er kan meer reclame gemaakt worden voor het prachtige padennetwerk wat de omgeving te bieden heeft en de samenwerking met de plaatselijke VVV kan beter.

Jiltdijksheide:

Het bosgebied van Trimunt kan uitgebreid worden richting Strandheem, net als het heideveld Jiltdijksheide. Volgens Bos is dit voor toeristen erg aantrekkelijk. De wensen van Staatsbosbeheer moeten echter niet haaks staan op de wensen van de recreatieondernemers.

Bunkers:

De bunkers die binnen het crossterrein staan van de plaatselijke crossvereniging zouden in ere hersteld kunnen worden. Deze bunkers hebben een rijke historie en staan in een toeristisch gebied. Mogelijk kan er een speeltuin worden gemaakt, zodat dit gebied ook wat aantrekkelijker wordt voor de kleinere kinderen.

Vanuit toeristen die Strandheem bezoeken is er veel vraag naar de restanten van de bunkers, het voormalige radarstation. Bunkers zouden hersteld kunnen worden en er kan ruimte gemaakt worden voor expositiemogelijkheden.

De bunkers ten zuiden van de A7 zijn minder geschikt om bij het bovenstaande gebied te betrekken. De A7 splitst de gebieden in tweeën en naast de bunkers is dit gebied weinig aantrekkelijk voor toeristen.

Crossbaan:

Volgens Bos is het beter dat de huidige crossbaan bij Trimunt verplaatst zou worden. De crossers zorgen voor geluidsoverlast bij toeristen. Bos denkt dat er wel geschiktere locaties voor zijn die ook parallel aan de A7 liggen.

Golfbaan (Pitch & Putt):

De meest geschikte plaats voor een golfbaan is volgens Bos tussen de driehoek Jiltdijksheide, Trimunt en Strandheem. Dit gebied vraagt om meer recreatie en het kan een mooie overgang worden tussen de drie recreatieve gebieden. Er zitten momenteel een paar kleinere boeren die mogelijk uitgekocht kunnen worden. Een alternatief voor een gewone golfbaan op deze locatie is het Pitch&Putt (kleine afstand golf). Een voordeel hiervan is dat het spel op kleinere schaal wordt gespeeld en dat er dus minder grond voor nodig is.

Chalets:

Ten oosten van Strandheem is er ruimte voor chalets. Deze chalets kunnen er voor zorgen dat er meer toeristen kunnen overnachten.

Samenwerking toerisme:

In de toekomst kan er mogelijk worden samengewerkt met horeca vanuit Bakkeveen. Dit kan het gebied toeristisch versterken.

Gesprek met Miranda van der Zee en Martien van der Laan, Marum (gemeente Marum).

De Haar:

De gemeente wil het de rand van het Haarsterbos in de toekomst gaan gebruiken voor landschappelijk wonen. Een onafhankelijk onderzoeksbureau heeft in opdracht van de gemeente een plan gemaakt voor exclusieve woonvormen.

Crossbaan:

De gemeente Marum heeft geen plannen om de crossbaan te verwijderen of te verplaatsen.

Bunkers:

Er zijn geen vaste plannen om iets te gaan doen met de bunkers ten noorden en zuiden van de A7, wel denkt de gemeente dat er mogelijk in de toekomst iets mee gedaan kan worden. De toegankelijkheid kan beter, voor fietsers en wandelaars.

Tussengebied (landbouwgrond):

In het tussengebied worden geen grote nieuwe ontwikkelingen nagestreefd. Deze grond is in eigendom van agrariërs en dit zal in de toekomst waarschijnlijk zo blijven. Wel staat de gemeente positief tegenover kleine campings, als hier vraag naar is. De particulieren zullen dan wel zelf initiatief moeten nemen.

Kloosterterrein:

Landschapsbeheer Groningen wil de historie in dit gebied meer aandacht geven en is bezig om het oude kloosterterrein voor zover mogelijk te herstellen. Dit zal in overleg gaan met de gemeente en de huidige grondeigenaar (agrariër).

Trimunt:

Er liggen nog geen plannen bij de gemeente voor ontwikkelingen bij Trimunt. Het bos ten zuidwesten van Trimunt kan in de toekomst mogelijk verder worden uitgebreid richting Strandheem. De recreanten die het bos bezoeken zijn voor een groot deel afkomstig uit Strandheem.

Ecologische Hoofdstructuur:

Het natuurgebied ten zuiden van de A7 kan mogelijk in de toekomst ontsloten worden met het EHS gebied wat ten noordoosten van de A7 ligt. Er zijn geen plannen om het EHS-gebied van Groningen te verbinden met de EHS van de provincie Friesland.

Zandwinning:

De gemeente wil deze plek in de toekomst meer een ecologische betekenis geven.

Contact tussen gemeente en omwonenden:

Het contact tussen de gemeente en de bewoners is goed. Echter zijn ze nog niet op de hoogte van de herindelingsplannen die in conceptvorm bij de gemeente liggen. Dit komt o.a. omdat er nog geen concrete plannen liggen.

Padennetwerk:

De gemeente verwacht dat er meer wandelpaden en fietspaden zullen komen in dit gebied. Hierdoor zal er een beter ontsloten padennetwerk ontstaan waardoor het gebied aantrekkelijker wordt voor recreanten.

Toekomstbeeld:

Er zal meer recreatie en toerisme komen. Nieuwe kleinschalige campings in het tussengebied kunnen recreanten voorzien van een rustplek.

Gesprek met Tina de Jong (Waterschap Noorderzijlvest).

Waterberging:

Het waterschap is op zoek naar geschikte gebieden voor waterberging. Het gaat om kleine bergingsgebieden. Er is geen directe behoefte om grond aan te kopen. Hierover moeten afspraken worden gemaakt met grondeigenaren.

Cultuurhistorie:

Het waterschap houdt rekening met behoud van karakteristieke landschapselementen in het landschap.

Ecologische Hoofdstructuur:

Ten zuiden van de A7, in het verlengde met Trimunt langs het Oud Diep is nog een gedeelte van de Ecologische Hoofdstructuur aanwezig. Het waterschap wil deze ecologische strook verbreden tot 20 meter aan weerskanten van het water. Dit gaat in overleg met de gemeente en de provincie.

Toekomst:

Het Oud Diep bestaat uit een Bovenloop, een Middenloop en een Benedenloop. Het waterschap wil in de toekomst de volgende veranderingen realiseren:

- Bovenloop: meer gebruik maken van schaduwwerking en het voorkomen van inspoeling. Akkerrandenbeheer kan een alternatief zijn voor het voorkomen van inspoeling.
- Middenloop: moerasachtige gebieden toevoegen, dit trekt meer organismen aan en heeft een zuiverende werking op het water.
- Benedenloop: delen van het Oud Diep kunnen versmald worden op een natuurlijke wijze, door middel van boomstammen. Het meanderende karakter zal terugkeren.

Toetsing waterkwaliteit:

Water in het projectgebied, waaronder de zwemplas bij 'Strandheem' wordt af en toe getoetst door het waterschap op waterkwaliteit.

Gesprek met Klaas van der Veen (Gemeente Grootegast).

Locatie:

Het gebied leent zich uitstekend voor economische activiteiten. Topografisch gezien is het een geschikte locatie. Ook is het recreatief aantrekkelijk; Het gebied ligt centraal tussen Friesland, Groningen en Drenthe, het is rijk aan fietspaden, cultuurhistorie en recreatiebossen.

Verbinding tussen Trimunt en Strandheem:

De functies en het uiterlijk van het landschap kunnen beter op elkaar worden afgestemd. Daarnaast kunnen de verbindingen ook verbeterd worden.

Bunkers:

De bunkers hebben geen andere functie nodig. Het historische element zal op den duur gaan vervagen. Het restant aan bunkers is te klein om er extra aandacht aan te besteden. Crossbaan zou beter kunnen worden aangekleed, zodat het meer wordt gescheiden van de buitenwereld.

Samenwerking in het gebied:

Samenwerking tussen verschillende partijen is volgens K. van der Veen wel aanwezig.

De volgende partijen werken samen:

- *Wetterskip (Oud Diep)*
- *Staatsbosbeheer (Oud Diep)*
- *Provincie*

(gezamenlijk werken zij aan de ecologie en de waterberging in het gebied)

Toerisme:

Langs de A7 zou een goede hotelaccommodatie kunnen komen, bijvoorbeeld een wegrestaurant.

Gesprek Nico Boele, Staatsbosbeheer en WSI.

Jiltdijksheide:

Jiltdijksheide moet gebufferd worden zodat er zo weinig mogelijk invloeden van omringende percelen worden uitgeoefend op het heidegebied. Het is nu niet toegankelijk voor recreatie en ook in de toekomst moet het worden ontzien van betreding.

Trimunt:

In dit bosgebied komen veel recreanten, druk is te groot. De ecologische waarde van dit bos is nihil, dit komt door de recreatiedruk. Het bos heeft dus een uitbreiding nodig.

De Haar:

Een bosgebied dat net als Trimunt een populair recreatieoord is. Ook dit bos vraagt om uitbreiding. Wellicht liggen er kansen richting de bunkers. De gemeente Marum heeft plannen om ten zuiden van het Haarsterbos een aantal woningen te bouwen.

Bunkers:

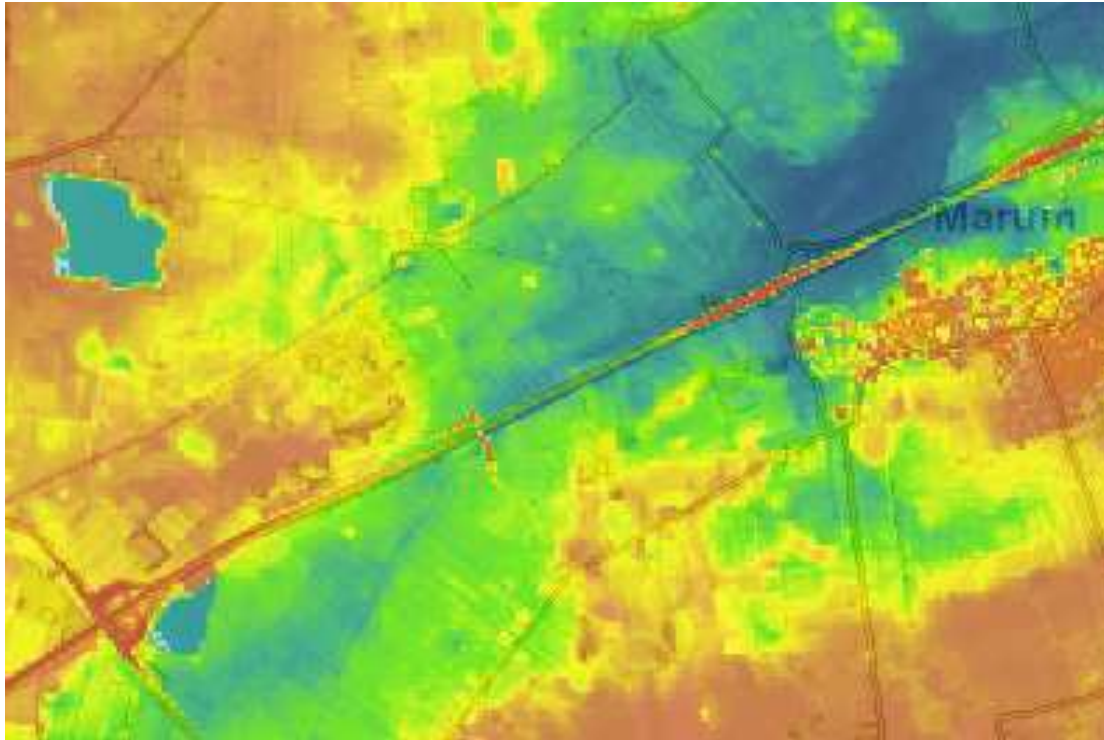
De bunkers zijn in geruïneerde staat. Het zou zonde zijn wanneer deze bunkers uit de 2^e wereldoorlog verloren gingen. Daarom kunnen ze wellicht betrokken worden in een ontwikkelingsplan, waarbij de bunkers een opknapbeurt krijgen. Ook zouden ze voor toerisme een rol kunnen spelen, in de vorm van expositie of iets dergelijke.

Tussengebied:

Het tussengebied zou een uitstekende locatie zijn voor een golfbaan. Momenteel is het een open landschap en bij aanleg van een golfbaan blijft dit open landschap bestaan. Tevens biedt het een kans voor recreanten, Trimunt en het Haarsterbos zouden ontlast worden en de recreatiedruk verspreidt zich over het gehele gebied.

II Hoogtekaart onderzoeksgebied

Hoogtekaart Trimunt e.o.

Legenda:

> 4.72	2.28 .. 2.37
4.43 .. 4.72	2.20 .. 2.28
4.26 .. 4.43	2.11 .. 2.20
4.13 .. 4.26	2.02 .. 2.11
4.01 .. 4.13	1.92 .. 2.02
3.92 .. 4.01	1.83 .. 1.92
3.83 .. 3.92	1.74 .. 1.83
3.74 .. 3.83	1.67 .. 1.74
3.65 .. 3.74	1.60 .. 1.67
3.57 .. 3.65	1.53 .. 1.60
3.49 .. 3.57	1.47 .. 1.53
3.40 .. 3.49	1.39 .. 1.47
3.33 .. 3.40	1.32 .. 1.39
3.25 .. 3.33	1.23 .. 1.32
3.17 .. 3.25	1.12 .. 1.23
3.09 .. 3.17	1.00 .. 1.12
3.01 .. 3.09	0.87 .. 1.00
2.92 .. 3.01	0.72 .. 0.87
2.83 .. 2.92	0.56 .. 0.72
2.73 .. 2.83	0.35 .. 0.56
2.64 .. 2.73	0.09 .. 0.35
2.55 .. 2.64	-0.18 .. 0.09
2.46 .. 2.55	-0.44 .. -0.18
2.37 .. 2.46	-1.12 .. -0.44

*Hoogtes zijn in meters ten opzichte van NAP.

